

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – Економіки бізнесу і контролю
Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма – «Діджитал-облік і контроль»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Організація і методика обліку і контролю основних засобів в умовах використання комп'ютерних технологій (на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»)»

ШИФР КРМ.ЦТФО.1.508А-03.1.4

Здобувач(ка): Андрєєва М.В.

Керівник: к.е.н., доц. Євтушевська О.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "12" грудня 2023 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри

цифрових технологій фінансових операцій _____ Галина ТКАЧУК

Одеса – 2023 р.

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ
І МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна

Факультет – *Економіки бізнесу і контролю*
Кафедра – *Цифрових технологій фінансових операцій*
Ступінь вищої освіти – *другий (магістр)*
Спеціальність – *071 «Облік і оподаткування»*
Освітня програма – *«Діджитал-облік і контроль»*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри
цифрових технологій фінансових операцій

« ____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

здобувачки

Андрєєвої Марії Василівни

-
1. Тема роботи: *«Організація і методика обліку і контролю основних засобів в умовах використання комп'ютерних технологій (на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»)»*

Затверджена наказом від 08 грудня 2022 р. наказ № 508А-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 8 грудня 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за 2019-2020р.р.*

-
4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра: *Теоретичні основи обліку та контролю об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за 2019-2020 роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти організації та методики контролю об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.*

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 14 серпня 2023 р.

Керівник _____ Євтушевська О. О.

Завдання прийняв до виконання _____ Андрєєва М.В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	14.08.23 - 20.09.23	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	21.09.23 - 21.10.23	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та</i>	22.10.23 - 12.11.23	
4. <i>Практичні аспекти організації й методики аудиту за напрямом кваліфікаційної роботи</i>	13.11.23 - 28.11.23	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	29.11.23 - 8.12.23	

Здобувач-магістр _____ Андрєєва М.В.

Керівник роботи _____ Євтушевська О. О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-магістр _____ Андрєєва М.В.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Організація і методика обліку і контролю основних засобів в умовах використання комп'ютерних технологій (на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»)»

Одним з найважливіших завдань, що впливають на побудову системи ефективного та результативного використання майна сільськогосподарських підприємств, є формування на підприємстві достовірної інформації про рівень забезпеченості використання основних засобів. Визначальне місце в такій системі належить бухгалтерській інформації.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів.

У першому розділі кваліфікаційної роботи на основі вивчення законів та законодавчих актів розкривається економічна сутність, склад, класифікація та методи оцінки основних засобів; контроль достовірності облікової інформації щодо основних засобів; автоматизація обліку основних засобів на підприємстві.

У другому розділі представлений економічний аналіз складу, руху, стану та ефективності використання основних засобів, загальний аналіз фінансового стану ТОВ «Чорноморська іграшка» та дана оцінка техніко-економічних показників даного підприємства за два роки.

У третьому розділі роботи розглядається стан бухгалтерського та податкового обліку, контроль стану, руху і використання основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка».

У завершальній частині кваліфікаційної роботи сформульовані пропозиції і рекомендації по удосконаленню фінансового та управлінського обліку основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 90 с.
таблиць	– 23
рисунків	– 1

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1. Економічна сутність обліку основних засобів.....	10
1.1. Економічна сутність, склад, класифікація та методи оцінки основних засобів.....	10
1.2. Методологія бухгалтерського фінансового обліку основних засобів за національними стандартами.....	15
1.3. Контроль достовірності облікової інформації щодо основних засобів	41
1.4. Автоматизація обліку основних засобів на підприємстві.....	43
Висновки до розділу 1.....	46
2. Фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка»...	47
2.1 Загальна техніко-економічна характеристика підприємства.....	47
2.2. Економічний аналіз складу, руху, стану та ефективності використання основних засобів.....	51
2.3. Аналіз фінансового стану підприємства.....	53
Висновки до розділу 2.....	61
3. Стан бухгалтерського та податкового обліку основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка».....	62
3.1 Загальна характеристика організації бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві.....	62
3.2 Організація на підприємстві обліку операцій з основними засобами.....	71
3.3 Контроль стану, руху та використання основних засобів.....	80
Висновки до розділу 3.....	85
Висновки та пропозиції.....	86
Список використаних джерел.....	91
Додатки	

ВСТУП

Основні засоби відіграють важливу роль у господарській діяльності підприємства, від їх ефективного та правильного обліку і використання залежить фінансовий результат роботи компанії [14]. Облік основних засобів за допомогою новітніх інформаційних технологій значно покращує ефективність роботи бухгалтера, аналітика та управлінця на підприємстві, а запровадження на нормативному рівні електронного підпису на документах навіть відкриває можливість електронної передачі звітності до державних контролюючих органів. Важливою рисою новітніх програм для обліку є можливість формувати велику кількість звітів, розрахунків, проводити економічний, фінансовий аналіз діяльності підприємства. Вартість і витрачений час на складання зазначених форм незначні, що дає змогу повністю задовольнити інформацією різноманітного характеру управлінський персонал, скласти прогнозні розрахунки для прийняття ефективних рішень [34].

Сучасні програми для бухгалтерського обліку виконують ряд важливих функцій для обліку основних засобів, а саме повне і своєчасне задоволення інформаційних потреб користувачів щодо руху, наявності та вибуття основних засобів, ефективного та точного нарахування зносу основних засобів, а також автоматизоване відображення господарських операцій, пов'язаних з ремонтом та поліпшенням основних засобів [38]. Саме тому до переваг, які отримує підприємство від упровадження новітніх облікових систем, можна віднести: зростання ефективності використання основних засобів і посилення виробничих потужностей, зниження транспортних витрат, зменшення витрат часу на здійснення господарських операцій по обліку необоротних активів [38]. До недоліків системи можна віднести необхідність налаштування фахівцем, але таким чином програма є гнучкішою і адаптованішою до конкретного підприємства [23].

Інформаційне програмне забезпечення стало невід'ємною складовою системи бухгалтерського обліку без якої неможливо уявити сучасну бухгалтерію. Вдало підібране та ефективно налагоджене програмне забезпечення бухгалтер-

ського обліку забезпечує максимальну ефективність управління господарською діяльністю підприємства, правильне використання основних засобів і проведення обґрунтованої зваженої інвестиційної політики щодо них.

Питання бухгалтерського обліку основних засобів за допомогою сучасних інформаційних систем розглянуто в наукових роботах таких вчених, як: А. М. Береза, Ф. Ф. Бутинець, О. М. Бурова, В. В. Волошина, М. П. Войнаренко, Е. П. Завгородній, С. В. Іваненкова, О. В. Клименко, Т. А. Писаревська, Л. О. Терещенко, О. В. Шипунова та ін. [17, 20, 29, 40]. Однак, постійне безперервне вдосконалення програмного забезпечення та технічних засобів в сучасних умовах залишає проведені дослідження актуальними.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження організаційних та методичних аспектів обліку основних засобів, аналіз ведення бухгалтерського обліку основних засобів згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Завдання кваліфікаційної роботи – висвітлити наявність та ефективність використання, економічну суть основних засобів, їх склад, класифікацію та методи оцінки, організацію обліку амортизації і зносу основних засобів; організацію обліку витрат на поточний та капітальний ремонт основних засобів; вдосконалити систему організації бухгалтерського обліку основних засобів; проаналізувати показники стану та ефективності використання основних засобів з метою визначення їх динаміки.

Предметом дослідження є основні засоби, які втілюють в собі частину активного, тобто діючого капіталу, який забезпечує господарську діяльність функціонуючого відокремленого підприємства, зокрема, теоретичні та практичні питання обліку і аналізу основних засобів у сучасних умовах. Серед проблем, які висуваються практикою переходу до ринкової економіки, особливої актуальності набуває оцінка основних засобів, їх відображення в бухгалтерському балансі, контроль за збереженням і їх наявністю у місцях використання, а також методи нарахування амортизації.

Об'єктом дослідження окреслених вище проблем є товариство з обмеженою відповідальністю «Чорноморська іграшка».

Під час написання кваліфікаційної роботи нами були використані такі методи наукового дослідження: порівняння – для визначення відмінностей та спільних рис явищ, які досліджуються; групування – для визначення концептуальних ознак об'єкта дослідження; синтезу та аналізу – задля деталізації об'єкта дослідження, шляхом його кладання на частини; монографічний метод – задля більш детального вивчення об'єкта дослідження; розрахунковий – задля розрахунку майбутніх економічних ефектів; середніх і відносних величин – для визначення рівня ефективності досліджуваних процесів.

Основними джерелами, які використовувалися для написання роботи є: Законодавчі та нормативні документи України, данні фінансової та статистичної звітності підприємства, річні звіти та відповідні літературні джерела.

Апробація результатів роботи.

1. IX Міжнародна науково-практична конференція «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття» 19-20 жовтня 2021р., ОНАХТ.

2. XVIII Всеукраїнська наукова ZOOM-конференція студентів з розділу «Харчові технології» та Наукова конференція здобувачів вищої освіти ОНТУ, секція «цифрових технологій фінансових операцій» 11.05.2022 р.

3. IV Всеукраїнська студентська науково-практична конференція: Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. – Одеса, ОНТУ, 20-21 жовтня 2022 р.

4. Наукова конференція здобувачів вищої освіти 28-30 березня 2023 року

5. V Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді», ОНТУ, 30-31 травня 2023р.

6. XI Міжнародна науково-практична конференція «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття» 17-18 жовтня 2023р., ОНТУ.

Публікації.

1. Андрєєва М.В. Актуальні особливості процесу ведення обліку основних засобів на виробничих / М.В. Андрєєва, О. О. Євтушевська // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття» 19-20 жовтня 2021р., ОНАХТ, С. 208-212.

2. Андрєєва М.В. Шляхи вдосконалення інвентаризаційного процесу в сучасних умовах / М.В. Андрєєва, наук. кер. О. О. Євтушевська // Збірник наукових праць молодих учених, аспірантів та студентів, 2022, ОНТУ, Одеса, С.121-122.

3. Андрєєва М.В. Шляхи вдосконалення інвентаризаційного процесу в сучасних умовах / М.В. Андрєєва, наук. кер. О. О. Євтушевська // Тези ІV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді», 2022, Одеса, С.102-105

4. Андрєєва М.В. Роль облікової компоненти у забезпеченні функціональності контролінгу у сфері торгівлі / М.В. Андрєєва, наук. кер. О. О. Євтушевська // Тези V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді», 2023, Одеса, С.307-308

5. Андрєєва М.В. Шляхи вдосконалення організації обліку основних засобів / М.В. Андрєєва, О. О. Євтушевська // Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття» 17-18 жовтня 2023р., ОНТУ, С. 609-611.
загальним обсягом 1,0 д.а.

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи становить 90 стор., містить 23 таблиці, 1 рисунок, список використаних джерел з 46 найменувань.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Економічна сутність, склад, класифікація та методи оцінки основних засобів

Згідно з П (С) БО 7 та Інструкцією №291 "Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій" до основних засобів (далі ОЗ) належать матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації), який перевищує 1 рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік). [7, 12]

У визначенні нічого не говориться про мінімальну вартість предметів, що не включається при придбанні (спорудженні, виготовленні) до складу ОЗ. Проте підприємства мають право самостійно встановлювати границю вартості предметів, які входять до складу малоцінних необоротних активів.

Відповідно до П (С) БО 7 у визначенні ОЗ присутнє поняття "використовуються для здійснення соціально-культурних функцій", що дозволяє говорити про те, що ОЗ невиробничого призначення відповідно до П (С) БО 7 належать до ОЗ для цілей фінансової звітності. [7]

На сьогодні П (С) БО 7 дозволяє підприємству самостійно визначати, що відносити до ОЗ, а що ні, виходячи з того, що ніхто не забороняє підприємству прийняти рішення про зарахування до складу ОЗ саме тих видів МШП, котрі найбільш відповідають цьому поняттю з економічної точки зору. [7]

Як і будь-який актив, ОЗ відображається в балансі при додержанні двох умов:

- існує імовірність одержання економічних вигод від його використання;
- оцінка ОЗ може бути достовірно визначена.

Відносно імовірності одержання економічних вигод підприємство має визначити цілі використання такого ОЗ.

Виходячи з визначення ОЗ за П (С) БО 7, такими цілями є:

- використання ОЗ в процесі виробництва;
- використання ОЗ в процесі поставки товарів, виконання робіт і надання послуг;
- використання ОЗ для надання в оренду іншим особам;
- використання ОЗ для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій. [7]

Що стосується можливості достовірної оцінки виходячи з положень П (С) БО 7 та Інструкції №291, то підприємству слід використовувати дві оцінки вартості ОЗ: історична собівартість, справедлива вартість. [7, 12]

Історична собівартість ОЗ визначається на рівні первісної оцінки ОЗ, котра включає в себе:

- фактичну вартість об'єкта основних фондів;
- вартість усіх податків і зборів, що включаються до ціни товару, за винятком ПДВ;
- витрати на транспортування;
- витрати на державну реєстрацію;
- витрати, пов'язані безпосередньо з приведенням об'єкта в робочий стан (витрати на підготовку будівельного майданчика, початкові та заготівельні витрати, пов'язані з придбанням ОЗ, витрати на страхування, витрати на установлення, монтаж і налагоджування, витрати на оплату послуг спеціалізованих підприємств і фахівців, включаючи прямі витрати на оплату праці працівників, пов'язаних з процесом введення ОЗ в експлуатацію) тощо.

Не включаються до складу первісної вартості ОЗ і відображаються у складі витрат:

- витрати на сплату відсотків за кредит, залучений для купівлі ОЗ;
- понаднормативні суми відходів;
- понаднормативні витрати на оплату праці;
- загальногосподарські витрати.

Під справедливою вартістю ОЗ розуміється вартість ОЗ, котру може бути отримано в операціях обміну між поінформованими, зацікавленими і незалеж-

ними сторонами. Згідно з додатком до П (С) БО 19 справедлива оцінка ОЗ визначається таким чином:

-земля і будівлі - ринкова вартість;

-машини і обладнання - ринкова вартість, а у разі відсутності даних про ринкову вартість - переоцінена вартість (сучасна собівартість придбання) за вирахуванням зносу на дату оцінки;

-інші основні засоби - переоцінена вартість (сучасна собівартість придбання) за вирахуванням суми зносу на дату оцінки.

Як ринкова вартість, можуть бути використані дані про біржову вартість, дані прайс-листів тощо. Таке твердження ґрунтується на принципі обачливості, згідно з яким методи оцінки, застосовувані в бухгалтерському обліку, мають запобігати завищенню оцінок активів.

Як переоцінена вартість (вартість їх відтворення в сучасних умовах і цінах) може виступати експертна оцінка ОЗ, здійснена незалежними експертами.

Виходячи з вимог Інструкції №291 зарахування на баланс ОЗ, придбаного за грошові кошти або спорудженого підрядним способом, здійснюється за його первісною вартістю (історичною собівартістю), а справедлива оцінка застосовується при проведенні переоцінки такого ОЗ, при спорудженні ОЗ власними силами, при одержанні ОЗ безоплатно або як внеску до статутного фонду, а також при здійсненні бартерних операцій з ОЗ. [12]

Оцінка споруджуваного власними силами (господарським способом) ОЗ проводиться із застосуванням історичної собівартості. При цьому первісна вартість включає до себе прямі та накладні витрати, пов'язані з таким спорудженням. Не включаються до складу первісної вартості такого об'єкта понаднормовані відходи, понаднормовані витрати на оплату праці та відсотки за кредит, залучений до такого спорудження. Також історична собівартість такого об'єкта не повинна перевищувати його справедливої оцінки. Крім того, додатна різниця між історичною і справедливою вартістю відноситься до складу витрат підприємства і відображається у Звіті про фінансові результати.

Згідно з П (С) БО 7 існує такий різновид ОЗ, які обов'язково потребують часу для підготовки їх до використання за призначенням або реалізації. Такі об'єкти відносяться до кваліфікованих активів. [7]

При формуванні собівартості кваліфікованих активів витрати на сплату відсотків за кредит, залучений для виготовлення кваліфікованих активів, включаються до складу його первісної вартості.

Відповідно до діючої типової класифікації ОЗ групуються за її функціональним призначенням, галузями, речовим натуральним характером і видами, за використанням і належністю.

За функціональним призначенням розрізняють виробничі ОЗ, що безпосередньо беруть участь виробничому процесі або сприяють його здійсненню (будови, споруди, силові машини і обладнання, робочі машини і обладнання тощо).

За галузями народного господарства ОЗ розподіляються на: промисловість, будівництво, сільське господарство, транспорт, зв'язок тощо.

Більша частина ОЗ належить до галузі "Промисловість". Вона безпосередньо пов'язана з процесом виробництва продукції. Але наявність інших видів господарської діяльності зумовлює необхідність обліку ОЗ, що належать до інших галузей господарства, які знаходяться на балансі промислового підприємства, належать до галузі "Будівництво".

У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку ОЗ промислових підприємств розподіляються на промислово-виробничі, виробничі ОЗ інших галузей народного господарства і невиробничі.

До виробничих ОЗ належать: будови, споруди, передавальні пристрої, машини і устаткування, робочі машини і обладнання, вимірювальні й регулюючі прилади, лабораторне устаткування, обчислювальна техніка, інші машини і обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар і приладдя, господарський інвентар, робочі і продуктивні тварини, багаторічні насадження, меліорація земель і водойми та інші ОЗ.

У складі виробничих ОЗ виділяють їх активну частину - машини, обладнання, транспортні засоби.

Невиробничі ОЗ безпосередньо не беруть участі у процесі виробництва. До невиробничих ОЗ належать: будови і споруди житлово-комунального та культурно-побутового призначення, транспортні засоби, обладнання, інструменти та інші основні засоби невиробничого призначення для обслуговування житлових, комунальних та культурно-побутових потреб населення.

За використанням ОЗ поділяються на діючі (всі ОЗ, що використовуються у господарстві), недіючі (ті, що використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємств або окремих цехів), запасні (різне устаткування, що знаходиться в резерві і призначене для заміни об'єктів ОЗ).

Істотне значення в обліку ОЗ має розподіл їх за ознакою належності на власні й орендовані. Власні засоби можуть складатися із Статутного (пайового, акціонерного) капіталу, допоміжного фінансування з відповідних джерел на розширення роботи підприємства, власних прибутків, коштів Амортизаційного фонду, спеціальних фондів. Орендовані ОЗ показуються у балансі орендодавця, тим самим виключається можливість подвійного обліку одних і тих же засобів.

В балансі по статті "Основні засоби" показується вартість ОЗ, як діючих, так і тих, що знаходяться на консервації або в запасі.

-по об'єктам, виготовленим на самому підприємстві, а також придбаним за плату у інших підприємств та осіб - виходячи із фактичних затрат на зведення або придбання цих об'єктів, включаючи витрати на доставку, монтаж, установку. Вона виявляється в момент введення об'єкта в експлуатацію та залишається незмінною на протязі всього строку надходження ОЗ на підприємство, за винятком випадків дообладнання та добудови об'єктів в порядку довгострокових інвестицій, реконструкцій та часткової ліквідації об'єктів;

-по об'єктам, внесеним засновниками в рахунок їх вкладів в Статутний капітал - по домовленості сторін;

-по об'єктам, одержаним від інших підприємств та осіб безоплатно - експертним шляхом або по даним документів прийому-передачі.

ОЗ, які були в експлуатації та придбані за плату, приймаються на облік по купівельній вартості з додаванням витрат на доставку та установку, а також сум зносу по цим об'єктам, вказаних в документах на купівлю-продаж.

Переоцінена вартість ОЗ - це вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Оцінка об'єктів ОЗ по залишковій вартості визначається відніманням від первісної (переоціненої) вартості нарахованого зносу, що обліковується в бухгалтерському обліку. В балансі приводиться окремо первісна та залишкова вартість основних засобів, а також окремо сума нараховано зносу.

1.2 Методологія бухгалтерського фінансового обліку основних засобів за національними стандартами

Фінансовий облік ведеться відповідно до встановлених норм і правил. Правила, якими слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і відображенні їх результатів у фінансовій звітності, називаються принципами бухгалтерського обліку. Їх кількість у різних країнах неоднакова. Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" встановлено десять основних принципів бухгалтерського обліку, а саме:

1. Обачність - застосування в бухгалтерському обліку методів оцінювання, які мають запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

2. Повне висвітлення - фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі.

3. Автономність - кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства.

4. Послідовність - постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і має бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності.

5. Безперервність - оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі.

6. Нарахування та відповідність доходів і витрат - для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

7. Превалювання сутності над формою - операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

8. Історична (фактична) собівартість - пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

9. Єдиний грошовий вимірник - вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці.

10. Періодичність - можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності. [1]

У зв'язку з глобалізацією економічних процесів та інформаційних технологій з'явилась необхідність мати єдину міжнародну систему обліку, щоб бухгалтерський облік став дійсно міжнародною мовою бізнесу. Таке завдання стоїть перед розробниками міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі - МСБО). Метою застосування МСБО є забезпечення порівнянності облікової інформації і сприяння інтеграції економік в різних країнах світу.

СБО містять основні принципи і підходи до ведення обліку і складання фінансової звітності. Вони постійно переглядаються та уточнюються з урахуванням вимог світової економіки. Кожний стандарт має свою мету, сферу

застосування, визначення термінів, які використовуються, критерії застосування стандарту і способи розкриття інформації.

Країни розробляють власні внутрішні стандарти, які визначають методологічні засади ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. В Україні положення (стандарт) бухгалтерського обліку (далі - П(С)БО) розроблені відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності. МСБО не домінуючі над національними стандартами, вони мають рекомендаційний характер і є орієнтиром для гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку і фінансової звітності у світі.

З метою удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу Кабінет Міністрів України розпорядженням від 24 жовтня 2007 р. № 911-р ухвалив "Стратегію застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні".

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку - нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, який визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечить міжнародним стандартам.

Норми П(С)БО не поширюються на банки і бюджетні установи.

Структурно П(С)БО складається з таких частин:

1. Загальні положення - визначаються методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про об'єкти обліку та її розкриття у фінансових звітах, вказується, яким чином і які суб'єкти господарської діяльності їх застосовують, наводиться глосарій вживаних термінів та їх тлумачення.

2. Визнання та класифікація об'єкта бухгалтерського обліку.

3. Оцінка об'єкта бухгалтерського обліку, її складові, порядок визначення, прийняті методи оцінювання.

4. Характеристика об'єкта обліку, виходячи із загальноприйнятих принципів обліку.

5. Розкриття інформації про об'єкти бухгалтерського обліку у примітках до фінансових звітів.

6. Додатки (за необхідності), в яких наводяться форми фінансових звітів, методи та приклади розрахунків показників.

Міністерством фінансів України розроблено 34 П(С)БО, які базуються на загальноприйнятих методологічних принципах, передбачених міжнародними стандартами, та враховують особливості національної системи обліку. Для обліку основних засобів бухгалтера користуються П(С)БО №7 «основні засоби».

Відповідно до П (С) БО 7 облік ОЗ ведеться за сумою витрат, пов'язаних із виготовленням, придбанням, доставкою, спорудженням, встановленням, страхуванням під час транспортування, державною реєстрацією, реконструкцією, модернізацією та іншим поліпшенням основних засобів. [7]

Аналітичний облік ОЗ ведеться по кожному інвентарному об'єкту за допомогою інвентарних карток обліку ОЗ - загальних для будов і споруд, а також для машин, обладнання, інструменту, виробничого і господарського інвентарю. Інвентарна картка містить дані про технічні особливості об'єкта, норми амортизаційних відрахувань та ін.

Аналітичний облік ОЗ відображує технічну і економічну характеристики об'єкту, його місцезнаходження, первісну оцінку і переоцінену (індексацію) вартість, а також норму амортизаційних відрахувань (норму зносу). У аналітичному обліку відображують усі зміни, що сталися під час експлуатації ОЗ. Аналітичні рахунки групуються по місцям, де знаходяться ОЗ, по матеріально-відповідальним особам, по нормам та напрямам нарахування амортизації тощо.

Для обліку ОЗ призначено активний рахунок 10 "Основні засоби", із застосуванням таких субрахунків:

101 - земельні ділянки.

102 - капітальні витрати на поліпшення земель.

103 - будинки та споруди.

104 - машини та обладнання.

106 - інструменти, прилади та інвентар.

107 - робоча і продуктивна худоба.

108 - багаторічні насадження.

109 - інші ОЗ.

Засоби, що обліковуються на даному рахунку, складають майно підприємства та відображаються в балансі як необоротні активи.

На рахунку 10 "Основні засоби" відображуються також суми індексації ОС.

За такими ж групами підприємства виділяють на окремий субрахунок вартість ОЗ, що за договорами оренди цілісних майнових комплексів або фінансового лізингу (оренди) зараховані або зараховуються на їх баланс.

Не відносяться до ОЗ та не підлягають відображенню на рахунку 10 "Основні засоби" предмети терміном служби менше одного року. Окрім вищенаведених до ОЗ належать також група "Інші необоротні матеріальні активи", які поділяють на такі групи: бібліотечні фонди, малоцінні необоротні активи, тимчасові (не титульні) споруди, природні резерви, інвентарна тара, предмети прокату, інші необоротні матеріальні активи.

Основою для бухгалтерських записів по обліку руху та залишків ОЗ, а також операцій, пов'язаних з їх поточною експлуатацією, служать їх первинні документи.

Дані по ОЗ записуються у відомість позиційним способом по кожному об'єкту окремо.

Кожне підприємство самостійно вибирає таку форму обліку, яка йому найбільш підходить.

Облік надходження основних засобів

Відповідно до Інструкції № 291 рахунок 10 "Основні засоби" призначений для обліку і узагальнення інформації про наявність і рух:

-ОЗ, які належать підприємству на правах власності;

-ОЗ, які отримані на умовах фінансового лізингу;

-орендованих цілісних майнових комплексів, які включені до складу ОЗ.

[12]

Обороти по дебету рахунку 10 "Основні засоби"

По дебету рахунку 10 "Основні засоби" відображаються:

-первинна вартість придбаних, виготовлених, безкоштовно вилучених основних коштів;

-сума витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єктів ОЗ (модернізацією, модифікацією, добудовою, дообладнанням, реконструкцією тощо) при умові, що таке поліпшення призведе до збільшення економічних вигід, очікуваних від використання відповідних об'єктів;

-сума дооцінки вартості ОЗ.

Якщо буквально розуміти формулювання Інструкції №291, то ОЗ повинні відображатися по дебету рахунку 10 в момент їх надходження на підприємство.

Відображення вартості ОЗ по дебету рахунку 10 вже в момент надходження, в принципі, можливе, але тільки в тому випадку, якщо об'єкт:

-не вимагає монтажу,

-вводиться в експлуатацію відразу ж після надходження на підприємство.

У цьому випадку може бути виконана проводка, в якій рахунок 10 кореспондується з одним із субрахунків рахунку 37. Але навіть при дотриманні визначених умов пряма кореспонденція рахунку 10 з субрахунками рахунку 37 недоцільна, оскільки витрати на придбання або виготовлення ОЗ - це капітальні інвестиції, для відображення яких в бухгалтерському обліку призначений спеціальний рахунок 15 "Капітальні інвестиції".

За дебетом рах. 10 відображається надходження (придбаних, створених, безкоштовно отриманих) ОЗ, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добування, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигід, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта ОЗ.

За кредитом рах. 10 відображається вибуття ОЗ внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визначених активом, а також у разі часткової ліквідності об'єкта ОЗ, сума уцінки ОЗ.

Дебетове сальдо означає наявність на звітну дату первісної (переоціненої) вартості власних об'єктів ОЗ, що знаходяться у розпорядженні підприємства.

Відображення у бухгалтерському обліку операцій з ОЗ в таблиці 1.1. [22]

Таблиця 1.1 - Обороти по дебету субрахунків рахунка 10

№	Дебет рахунку	Кредит рахунків (субрахунків)		Зміст операції
	1	2	3	4
1	10	15	Капітальні інвестиції	
1.1	103	151	Капітальне будівництво	Введення в експлуатацію об'єкта ОЗ побудованого господарським або підрядним засобом
1.2	101-106,108,109	152	Придбання (виготовлення) ОЗ	1 Введення в експлуатацію придбаного або виготовленого об'єкта ОЗ. 2 Збільшення вартості об'єктів ОЗ на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням таких об'єктів (модернізацією, модифікацією тощо) при умові, що таке поліпшення приведе до збільшення економічних вигід, очікуваних від використання відповідних об'єктів
1.3	107	55	Формування основного стада	Вартість тварин, переведених в основне стадо
2	10	6	Довгострокова дебіторська заборгованість	
2.1	10	61	Заборгованість за майно, передане в фінансову оренду	Отримання об'єкта ОЗ в рахунок погашення заборгованості за договором фінансової оренди
2.2	10	62	Довгострокові векселі одержані	Отримання об'єкта ОЗ в рахунок погашення заборгованості по раніше отриманому векселю
2.3	10	63	Інша дебіторська заборгованість	Отримання об'єкта ОЗ в рахунок погашення довгострокової дебіторської заборгованості (крім заборгованості за договором фінансової оренди і заборгованості по раніше отриманому векселю)
3	10	7	Рахунки з різними дебіторами	
3.1	101-109	71	Розрахунки по виданих авансах	Отриманий і введений в експлуатацію попередньо оплачений об'єкт ОЗ, що не вимагає монтажу (у випадку якщо об'єкт вводиться в експлуатацію відразу ж після отримання)

Продовження таблиці 1.1

	1	2	3	4
3.2	101-109	72	Розрахунки з підзвітними особами	Отриманий від підзвітної особи і введений в експлуатацію об'єкт ОЗ, що не вимагає монтажу (у випадку якщо об'єкт вводиться в експлуатацію відразу ж після отримання)
3.3	101-109	75	Розрахунки по відшкодуванню заподіяного збитку	Введений в експлуатацію об'єкт ОЗ, що не вимагає монтажу, отриманий в рахунок відшкодування заподіяного збитку (у випадку якщо об'єкт вводиться в експлуатацію відразу ж після отримання)
3.4	101-109	76	Розрахунки по позиках членам кредитних спілок	Введений в експлуатацію об'єкт ОЗ, що не вимагає монтажу, отриманий від члена кредитної спілки в погашення позики (у випадку якщо об'єкт вводиться відразу ж після отримання)
3.5	101-109	77	Розрахунки з іншими дебіторами	Введення в експлуатацію об'єкт ОЗ, повернений з спільної діяльності
4	101-109	71	Пайовий капітал	Введений в експлуатацію об'єкт ОЗ, ще не вимагає монтажу, отриманий як пайовий внесок від членів споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки і інших аналогічних підприємств
5	10	2	Додатковий капітал	
5.1	101-109	21	Емісійний прибуток	Сума перевищення вартості об'єкта ОЗ, отриманих як компенсація вартості
5.2	101-109	22	Інший вкладений капітал	Введений в експлуатацію об'єкт ОЗ, отриманий від засновника (в сумі, яка перевищує частку засновника в статутному капіталі)(без рішення про зміну розміру статутного капіталу)
5.3	101-109	23	Дооцінка активів	Сума дооцінки об'єкт ОЗ. Якщо раніше об'єкт був знижений в ціні, то дана проводка виконується на суму перевищення дооцінки над сумою попереднього зниження ціни
5.4	101-109	24	Безкоштовно отримані необоротні активи	Введений в експлуатацію безкоштовно отриманий об'єкт ОЗ
6	101 - 109	6	Неоплачений капітал	Введений в експлуатацію об'єкт ОЗ, отриманий як внесок в статутний капітал підприємства
7	101 - 109	8	Цільове фінансування і цільові надходження	Отриманий і введений в експлуатацію об'єкт ОЗ, призначений для використання в заходах, що фінансуються за рахунок цільових надходжень

Продовження таблиці 1.1

	1	2	3	4
8	10	3	Довгострокові зобов'язання по оренді	
8.1	103-107, 109	31	Зобов'язання по фінансовій оренді	Отриманий за договором фінансової оренди і введений в експлуатацію об'єкт ОЗ; відображене виникнення довгострокових зобов'язань за договором фінансової оренди
8.2	101 - 109	32	Зобов'язання по оренді цілісних майнових комплексів	Прийнятий на облік цілісний майновий комплекс; відображене виникнення довгострокових зобов'язань
9	10	4	Інші прибутки	
9.1	10	46	Інші прибутки від звичайної діяльності	1. Включено в склад прибутків звітного періоду; перевищення суми попередніх знижень цін над сумою попередніх дооцінок. 2. Оприбуткований об'єкт ОЗ, виявлений як надлишок в ході проведення інвентаризації.

Облік зносу (амортизації) основних засобів

Головною проблемою обліку довгострокових активів є проблема розподілу вартості цих активів упродовж терміну їх корисного використання.

Одиницю основних виробничих засобів можна уявити собі як потік послуг, що будуть отримані власником за певний період. З плином часу ці послуги поглинаються підприємством і вартість основних виробничих засобів поступово переходить у витрати на амортизацію. Це відповідає принципу узгодженості - витрати по використанню довгострокових активів визначають та відображають в обліку так, щоб максимально узгодити їх з доходами, які компанія отримала за відповідний період внаслідок експлуатації цих активів.

Тому у поточному періоді дається регулююча проводка з метою:

1) віднесення частини вартості довгострокового активу до поточних витрат;

2) зменшення балансової вартості активу: Дебет рахунка 131 або 132 "Витрати на амортизацію" Кредит рахунка 133 або 134 "Накопичена амортизація"

Нарахування амортизації відрізняється від більшості інших витрат тим, що не впливає на активи і зобов'язання у момент, коли їх записують.

Всі матеріальні активи, крім землі, в процесі експлуатації і під впливом природних факторів зношуються, тому мають обмежений термін корисної експлуатації. Крім того, внаслідок стрімких змін технології, пропозиції і попиту на ринку, основні засоби старіють морально ще до настання фізичного зносу. Отже, розподілу підлягає не вся первісна вартість (собівартість) основних засобів, а сума, що залишається після вирахування ліквідаційної вартості.

Отже, для нарахування амортизації основних засобів необхідно знати: первісну вартість, оціночну ліквідаційну вартість та оціночний термін корисної експлуатації об'єкта.

Строк корисної експлуатації об'єкта визначають, виходячи з очікуваної корисності його для підприємства. При цьому враховуються різні фактори: стан об'єкта, політика компанії щодо ремонтів та обслуговування, технологічні зміни, кліматичні умови тощо. У випадках, коли стає очевидним, що строк корисної експлуатації об'єкта не є відповідним, він може переглядатися підприємством. Внаслідок цього для поточних і майбутніх періодів коригується норма амортизації.

Ліквідаційна вартість- це сума, яку підприємство очікує отримати за об'єкт основних засобів після закінчення строку його корисної експлуатації за вирахуванням очікуваних витрат на вибуття. Оціночна ліквідаційна вартість об'єкта не має великого значення і внаслідок цього є несуттєвою при обчисленні суми, що амортизується.

У світовій практиці застосовується декілька методів нарахування амортизації:

- 1) метод прямолінійного списання;
- 2) виробничий метод;
- 3) метод суми років;
- 4) метод зменшення залишку. Два останніх є методами прискореної амортизації.

Метод прямолінійного списання полягає в тому, що витратами поточного періоду визнається завжди однакова частина первісної вартості активу (за вирахуванням визначеної ліквідаційної вартості) протягом всього строку корисної експлуатації цього активу. Річна сума нарахованої амортизації визначається за формулою 1.1:

$$\text{Річна сума нарахованої амортизації} = \frac{\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Термін корисної експлуатації}} \quad (1.1)$$

За прямолінійним методом при нарахуванні амортизації в кожному обліковому періоді дається регулююча проводка на однакову суму. Тому цей метод ще називають рівномірним.

При цьому:

- сума нарахованої амортизації, що відноситься на витрати, є постійною для кожного облікового періоду;
- накопичена амортизація збільшується рівномірно;
- балансова вартість активу рівномірно зменшується до ліквідаційної вартості.

Результатом застосування прямолінійного методу амортизації є постійні відрахування протягом строку корисної експлуатації активу.

Виробничий метод амортизації базується на припущенні, що амортизація є виключно результатом експлуатації, а не плину часу. Цей метод застосовується, як правило, для активної частини основних засобів, які експлуатуються нерівномірно. Для цих видів активів сума амортизації визначається на підставі даних про їх виробіток. Тому для визначення суми амортизації необхідно мати дані про оціночний сумарний виробіток за весь строк корисного використання і виробіток у конкретному періоді. Виробіток може бути виражений в одиницях виробленої продукції або у годинах роботи. Сума амортизації визначається за формулою 1.2.

$$\begin{aligned} & \text{Норма амортизації} - \text{Оціночна кількість одиниць продукції} = \\ & = \text{Сума витрат на (або годин роботи) амортизацію} \end{aligned} \quad (1.2)$$

Норма амортизації підраховується за формулою 1.3.

$$\begin{aligned} & \text{Норма амортизації на одиницю продукції (в годину)} = \\ & = \frac{\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Оціночна кількість одиниць продукції (або годин роботи)}} \end{aligned} \quad (1.3)$$

Нарахування амортизації залежно від годин безпосереднього використання активу може вважатися обґрунтованим в ситуаціях, коли години роботи об'єкта дійсно приносять дохід. Але застосування цієї бази є неприйнятним за умови морального старіння об'єкта.

Вираження виробітку в одиницях виготовленої продукції дає точніше зіставлення витрат на придбаний основний засіб з доходами від його експлуатації впродовж декількох періодів за умови, якщо:

- термін корисної експлуатації основного засобу безпосередньо визначається кількістю випущеної за його допомогою одиниць продукції,
- роль морального зносу незначна;
- кількість випущеної продукції надійно вимірюється.

При використанні цього методу сума нарахованої амортизації та залишкова вартість активу змінюються прямо пропорційно прийнятій базі - кількості одиниць виготовленої продукції або відпрацьованим годинам.

Застосування виробничого методу вважається доцільним, якщо економічна корисність активу зменшується через експлуатацію його у підприємницькій діяльності, а не просто через плин часу. Але на практиці важко встановити конкретну кількість продукції, яка буде вироблена, або кількість відпрацьованих годин протягом певного періоду, тому виробничий метод не знаходить широкого застосування.

Метод суми років полягає в тому, що для підрахунку суми амортизації за обліковий період вартість активу, що підлягає списанню (первісна вартість - ліквідаційна), множиться на коефіцієнт суми років формула 1.4.

$$\begin{aligned} & (\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}) \times \\ & \times K = \text{Сума нарахованої амортизації} \end{aligned} \quad (1.4)$$

Коефіцієнт суми років визначається як дріб, чисельник якого дорівнює сумі періодів експлуатації, що залишились, плюс один - поточний, а знаменник - сумі порядкових номерів періодів експлуатації активу починаючи з першого

до останнього, тобто $1 + 2 + 3... + n$. В кожному обліковому періоді чисельник цього дроби зменшується на одиницю.

За методом суми років більша сума амортизації нараховується у перший рік експлуатації, вона рівномірно зменшується впродовж наступних облікових періодів. Цей метод, як і метод зменшення залишку, є методом прискореного нарахування амортизації. Він сприяє процесу оновлення довгострокових активів. Застосування методу суми років виправдано для активів, яким властивий швидкий моральний знос.

Метод зменшення залишку. Сутність даного методу полягає в тому, що норма амортизації із метода прямолінійного списання застосовується до залишкової вартості активу. Нерідко використовується подвійна норма амортизації і тоді цей метод називається методом подвійного зменшення залишку, формула 1.5.

$$2 * \text{Норма амортизації} * \text{Залишкова вартість} = \text{Сума нарахованої амортизації} \quad (1.5)$$

Ліквідаційна вартість в даний розрахунок не входить. Її величина необхідна лише для розрахунку зносу за останній рік.

МСБО чітко не визначають дати початку й припинення нарахування амортизації основних засобів. Зазвичай амортизація нараховується з дати введення об'єкта в експлуатацію, а за об'єктами, що знецінюються під впливом самого фактору часу, - з дати їх придбання. При вибутті об'єкта нарахування амортизації припиняється з дати його вибуття.

Амортизація нараховується по всіх довгострокових активах, крім землі. Сума витрат на амортизацію відображається у Звіті про наявність і рух основних засобів, амортизацію, збільшує загальні витрати підприємства і суттєво впливає на величину його прибутку.

Для кожного класу основних засобів у Примітках до фінансової звітності необхідно розкривати: застосовані методи амортизації, строки корисної експлуатації, валову балансову вартість та суму накопиченої амортизації на початок і на кінець періоду.

Облік вибуття основних засобів

Основні засоби вибувають із експлуатації в результаті їх реалізації або внаслідок відсутності будь-якої економічної вигоди від їх подальшого використання.

При вибутті основних засобів з експлуатації припиняється нарахування їх амортизації. Основні засоби списуються за їх первісною вартістю, яка розкладається на суму накопиченої амортизації та залишкову вартість. По кредиту рахунка 10 "Основні засоби" відображається повне або часткове списання вартості об'єктів ОЗ внаслідок продажу, безоплатної передачі, невідповідності критеріям визнання активом (і у випадку повної або часткової ліквідації), уцінки. Типові обороти за кредитом рахунка 10 наведено у таблиці 1.2. [22]

Таблиця 1.2. - Обороти по кредиту рахунка 10

№ п\п	Дебет рахунків (субрахунів)	Кредит рахунку		Зміст операції
		2	3	
	1			4
1	131	Знос ОЗ	10	Списаний знос об'єкта ОЗ у зв'язку з його вибуттям (незалежно від причини вибуття)
2	16	Довгострокова дебіторська заборгованість	10	
2.1	161	Заборгованість за майно, передане в фінансову оренду	10	Відображені передача об'єкта ОЗ за договором фінансової оренди і виникнення довгострокової дебіторської заборгованості
3	37	Розрахунки з різними дебіторами	10	
3.1	375	Розрахунки по відшкодуванню заподіяного збитку	10	Списана вартість об'єкта ОЗ якого бракує або який зіпсований, і відображена заборгованість особи винної в недостачі або псуванні
3.2	377	Розрахунки з іншими дебіторами	10	Відображена передача ОЗ у спільну діяльність
4	42	Додатковий капітал	10	
4.1	423	Дооцінка активів	10	Відображена сума уцінки об'єкта, який раніше був дооцінений (в межах суми попередньої дооцінки)

Продовження таблиці 1.2.

	1	2	3	4
5	85	Інші витрати	10	1. Списана залишкова вартість реалізованих або ліквідованих об'єктів ОЗ підприємством, яке не застосовує рахунку класу 9. * 2. Відображена сума уцінки об'єкта ОЗ підприємством, яке не застосовує рахунки класу 9. Якщо об'єкт раніше дооцінювався, то ця проводка виконується тільки на суму перевищення суми уцінки над сумою попередньої дооцінки (дооцінок) **
*Приклади списання залишкової вартості об'єктів, що реалізуються або ліквідуються приведені для підприємств, що використовують для обліку витрат рахунки класу 9. **Див. також рядок 4.1 цієї таблиці.				
6	97	Інші витрати	10	
6.1	972*	Собівартість реалізованих необоротних активів	10	Списана залишкова вартість об'єктів ОЗ при їх вибутті в зв'язку з реалізацією (продажем)
*Цю проводку виконують підприємства, які для обліку витрат застосовують рахунки тільки класу 9, а також ті, які використовують рахунки класу 9 і 8. Останні не повинні відображати вказану операцію на рахунках класу 8, оскільки вона не відноситься до операційної діяльності.				
6.2	973*	Собівартість реалізованих майнових комплексів	10	Списана залишкова вартість майнових комплексів при їх вибутті в зв'язку з реалізацією (продажем)
*Див. примітка до рядка 6.1.				
6.3	975*	Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій	10	Відображене зниження ціни об'єкта ОЗ підприємством, яке для обліку витрат застосовує рахунки тільки класу 9, або працює із використанням рахунків 8 і 9 класів. Якщо об'єкт раніше дооцінювався, то ця проводка виконується тільки на суму перевищення суми уцінки над сумою попередньої дооцінки (дооцінок) *
*Див. примітка до рядка 6.1. **Див. також рядок 4.1 цієї таблиці.				
6.4	976*	Списання необоротних активів	10	Списана залишкова вартість об'єктів ОЗ при їх вибутті в зв'язку з: <ul style="list-style-type: none"> • ліквідацією; • безкоштовною передачею; • нестачею або псуванням; • невідповідністю критеріям, щодо визнання активом
*Див. примітка до рядка 6.1 цієї таблиці				

Прибуток або збиток від вибуття основних засобів відображають у Звіті про прибутки та збитки у складі відповідно інших доходів або витрат звичайної діяльності. У випадку, коли причиною списання основних засобів була надзвичайна подія (пожежа, аварія), суму прибутку або збитку відображають як фінансовий результат від надзвичайних подій.

У разі, якщо об'єкт основних засобів вибуває з експлуатації та зберігається для продажу, його відображають за балансовою вартістю на дату вибуття з використання. При цьому, не рідше ніж на кінець кожного звітного року слід перевіряти такий об'єкт щодо можливого зменшення його корисності.

Переоцінка основних засобів і відображення її наслідків в обліку

Підприємства іноді зіштовхуються з необхідністю відображення в бухгалтерському обліку переоцінки основних засобів.

Порядок проведення переоцінки основних засобів регламентується П(С)БО 7. Так, відповідно до п. 16 П(С)БО 7, підприємствам дозволяється переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість такого об'єкта істотно відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Зазначимо, що в даному визначенні не дається чітких критеріїв того, яку різницю між залишковою і справедливою вартістю вважати істотною. Це пов'язано з тим, що для різних підприємств ці критерії можуть бути зовсім різні. [7]

Таким чином, підприємства самостійно повинні визначати цей критерій і відображати це в наказі про облікову політику. У випадку переоцінки об'єкта основних засобів, на цю ж дату повинна здійснюватись переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. Тут також зазначимо, що П(С)БО 7 не дає чітких критеріїв визначення самої групи. У цьому випадку можна звернутися до МСБО 16 [10]. Так у п. 37 даного МСБО говориться, що клас основних засобів являє собою групу активів, однакових за характером і способом використання. Тому, вважаємо що в нашій ситуації доцільно використовувати саме це визначення, так як П(С)БО не суперечать МСБО, і під групою слід розуміти саме основні засоби однакові за способом використання. Переоцінці можуть підлягати всі основні засоби, за винятком малоцінних необо-

ротних матеріальних активів і бібліотечних фондів, якщо амортизація їх вартості здійснюється нарахуванням 50 чи 100% амортизації в місяці введення таких активів в експлуатацію.

Згідно п. 17 П(С)БО 7 переоцінена первісна вартість і сума зносу об'єкта основних засобів визначається множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, що переоцінюється, на його залишкову вартість.

Якщо об'єкт основних засобів цілком амортизований і підлягає переоцінці, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта.

Відомості про зміни первісної вартості і суми зносу основних засобів повинні заноситися в реєстри їх аналітичного обліку (інвентарні картки обліку основних засобів форми №ОЗ-6).

Згідно п. 19 П(С)БО 7, у бухобліку сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів, що проводиться перший раз, включається до складу додаткового капіталу, а сума уцінки, що проводиться перший раз - до складу витрат звітного періоду. Якщо проводиться не перша, а чергова переоцінка основних засобів, то її відображення в бухобліку має свої особливості, що регламентуються п. 20 П(С)БО 7.

Схематично, для спрощення розуміння п. 20 П(С)БО 7 можна подати у вигляді таблиці 1.3. [22]

Інвентаризація основних засобів

Інвентаризація основних засобів — один із найвідповідальніших етапів роботи інвентаризаційної комісії. Адже потрібно перевірити й документально підтвердити не лише фактичну наявність активів, а й стан кожного об'єкта, достовірність його оцінки, за якою його обліковують на балансі. Усе це потребує від фахівців підприємства досвіду та певних професійних навичок. Тим паче що

палітра необоротних активів на підприємстві може бути різноманітною: від нерухомості до звичайного канцелярського приладдя. [25]

Таблиця 1.3. - Особливості переоцінки основних засобів

Первинна залишкова вартість до першої переоцінки (далі ПЗВ)	Останнє значення переоціненої залишкової вартості	Операція (дооцінка чи уцінка) і відображення її в бухобліку
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
	1. Більше, ніж ПЗВ	Дооцінка:1.1) відображається як при першій дооцінці за рахунок збільшення іншого додаткового капіталу
		Уцінка:1.2) до величини ПЗВ відображається як зменшення іншого додаткового капіталу; 1.3) нижче ПЗВ відображаються як витрати звітного періоду
	2. Менше, ніж ПЗВ	Дооцінка:2.1) до величини ПЗВ відображаються як доходи звітного періоду; 2.2) понад величину ПЗВ відображається як збільшення іншого додаткового капіталу
		Уцінка: 2.3) відображається як перша уцінка з віднесенням до складу витрат звітного періоду

Завдання інвентаризації основних засобів.

Інвентаризацію активів (у т.ч. основних засобів) і зобов'язань проводять, щоб забезпечити достовірність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Цього досягають завдяки перевірці та документальному підтвердженню наявності, стану й оцінки таких об'єктів обліку (ч. 1 ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, *далі* — Закон про бухоблік).

Нині процедуру інвентаризації регулює Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Мінфіну України від 02.09.2014 р. № 879 (*далі* — Положення про інвентаризацію).

Принципи Положення про інвентаризацію дозволяють конкретизувати головні завдання інвентаризації основних засобів, зокрема, виявити:

- фактичну наявність основних засобів, зіставити її з даними бухгалтерського обліку й установити розходження (надлишки чи нестачі) або їх відсутність;
- об'єкти, не придатні до використання із будь-яких причин або не використовувані;
- основні засоби, які не відповідають критеріям визнання.

Усе перелічене вище має реалізувати інвентаризаційна комісія на чолі з керівником підприємства чи його заступником.

Періодичність інвентаризації основних засобів.

Частина 2 ст. 10 Закону про бухоблік установлює, що об'єкти й періодичність інвентаризації визначає власник (керівник) підприємства, окрім випадків, коли вона обов'язкова згідно із законодавством. Перелік таких випадків наведений у п.п. 7 та 8 р. 1 Положення про інвентаризацію. Згадки про них містять й інші законодавчі акти, скажімо, Порядок подання фінансової звітності, затверджений постановою КМУ від 28.02.2000 р. № 419.

Зокрема, інвентаризація обов'язкова:

- у випадку зміни матеріально відповідальних осіб. Якщо йдеться про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність, то в разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) понад половини його членів, а також за вимогою хоча б одного члена колективу чи бригади (на день приймання-передачі справ);
- у разі установлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день установлення таких фактів);
- за судовим рішенням або на підставі належним чином оформленого документа органу, який відповідно до закону має право вимагати проведення такої інвентаризації. За цих обставин інвентаризація має розпочатися у строк і в обсязі, які вказано в документі зазначених органів, але не раніше дня отримання підприємством такого документа. Яскравий приклад ініціаторів обов'язкової інвентаризації — податківці, які згідно з пп. 20.1.9 ПКУ мають право вимагати

під час перевірок проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів;

- за умови виникнення техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ);
- у випадку припинення підприємства;
- у разі переходу на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами (на дату такого переходу);
- перед складанням річної фінансової звітності з урахуванням особливостей проведення інвентаризації у строки, визначені п. 10 р. I Положення про інвентаризацію;
- в інших випадках, передбачених законодавством.

Облік ремонту основних засобів

Витрати на ремонт та обслуговування основних засобів спрямовані на відновлення або збереження майбутніх економічних вигод, які підприємство очікує від первісних оціночних нормативних показників активу. До таких витрат відносять витрати на поточний ремонт, технічний огляд, мастильні матеріали тощо. Вони вважаються необхідними, такими, що спрямовані на підтримання основних засобів у робочому стані. Витрати на ремонт визнаються як поточні витрати, тому що скоріше відновлюють, ніж покращують первісні оціночні нормативні показники активу.

МСБО 16 п. 27 відзначає, що головні компоненти деяких об'єктів основних засобів можуть потребувати регулярної заміни. Витрати на суттєвий технічний огляд або капітальний ремонт об'єкта основних засобів, який відбувається регулярно протягом строку корисної експлуатації активу і здійснюються для того, щоб дати можливість підприємству постійно використовувати цей актив, слід визнавати як витрати у тому періоді, в якому вони понесені. Проте, згідно з Тлумаченням ПКТ-23 "Основні засоби: витрати на суттєвий технічний огляд або капітальний ремонт", такі витрати можуть капіталізуватися, якщо:

- 1) вони можуть бути ідентифіковані як окремий компонент основних засобів, який вже амортизовано;

2) існує ймовірність, що підприємство отримає майбутні економічні вигоди, пов'язані з активом;

3) витрати на суттєвий технічний огляд або на капітальний ремонт можна достовірно оцінити.

Види ремонту: поточний, капітальний, середній. Нині відображення витрат на ремонт в обліку практично не залежить від видів ремонту.

У бухгалтерському обліку витрати на ремонт в повному обсязі списуються на відповідні статті витрат (прямі, загально-виробничі, адміністративні тощо, тобто в дебет рахунків 23, 91, 92, 93). Витрати на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання додають до вартості відповідних ОЗ.

У податковому обліку на валові витрати відносять витрати на ремонт у розмірі 10 % балансової вартості ОЗ на початок року; інші витрати додають до вартості основних засобів відповідної групи для подальшої амортизації.

Способи здійснення ремонту:

— підрядний — силами підрядної організації;

— господарський — власними силами;

— змішаний.

При здійсненні ремонту підрядним способом, виникає податкове зобов'язання з ПДВ; при господарському способі ремонту податкове зобов'язання з ПДВ не виникає.

Бухгалтерські проведення з обліку ремонту ОЗ подано в таблиці 1.4. [22]

Таблиця 1.4. - Облік поліпшень об'єктів ОЗ

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	2	3	4
Поліпшення об'єкта ОЗ господарським способом			
1	Списано вартість будівельних матеріалів, використаних при проведенні будівництва	151	205
2	Нараховано заробітну плату робітникам, зайнятим будівництвом прибудови до будівлі цеху	151	661
3	Нараховано ЄСВ на фонд оплати праці працівників, зайнятих на будівництві об'єкта ОЗ	151	651

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
4	Відображено вартість послуг сторонньої організації	151	631
5	Відображено суму ПДВ (до отримання зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної)	644/1	631
6	Відображено податковий кредит з ПДВ (отримано зареєстровану в ЄРПН податкову накладну)	641/ПДВ	644/1
7	Сплачено вартість послуг сторонньої організації	631	311
8	Нараховано амортизацію ОЗ та інших необоротних матеріальних активів, використуваних при будівництві прибудови до будівлі цеху	151	131, 132
9	Збільшено залишок на позабалансовому рахунку 09	09	—
10	Відображено збільшення первісної вартості будівлі на суму витрат з поліпшення об'єкта ОЗ (130000,00 грн. + 80000,00 грн. + 17600,00 грн. + + 25000,00 грн. + 15000,00 грн.)	103	151
11	Зменшено залишок на позабалансовому рахунку 09	—	09
Поліпшення об'єкта ОЗ підрядним способом			
1	Перераховано попередню оплату вартості послуг підрядної організації	371	311
2	Відображено суму ПДВ (до отримання зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної)	644/1	644/ПДВ
3	Відображено податковий кредит з ПДВ (отримано зареєстровану в ЄРПН податкову накладну)	641/ПДВ	644/1
4	Підписано акт виконаних робіт з підрядною організацією, що здійснювала поліпшення устаткування	152	631
5	Списано суму раніше нарахованого податкового кредиту з ПДВ	644/ПДВ	631
6	Відображено залік заборгованостей	631	371
7	Відображено збільшення первісної вартості устаткування на суму витрат з його поліпшення	104	152
8	Зменшено залишок за рахунком 09	—	09

Облік фінансового і оперативного лізингу

За визначенням, даним у ПБО 14, оренда — це угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку. За стандартом це визначення однаковою мірою стосується і фінансової, і операційної оренди. [8]

Фінансовий лізинг — договір лізингу, в результаті укладання якого лізингода-гоодержувач на своє замовлення отримує в платне користування від лізингода-

вця об'єкт лізингу на строк, не менший строку, за який амортизується 60 відсотків від вартості об'єкта, визначеної в день укладання договору.

Фінансовий лізинг полягає в користуванні на компенсаційній основі певним майном з набуттям права власності після закінчення дії договору лізингу. При цьому весь ризик раптової загибелі та пошкодження об'єкту оренди, всі види цивільної відповідальності, які можуть виникнути у зв'язку з використанням майна, переданого в лізинг, а також витрати на ремонт несе лізингоодержувач. [19]

Об'єкт фінансової оренди враховується у складі основних засобів (фондів) орендаря.

Згідно з п. 5 ПБО 14, орендар зараховує на свій баланс отриманий у фінансову оренду об'єкт одночасно як актив і зобов'язання. Як актив цей об'єкт оприбутковується на відповідний субрахунок рахунка 10, а як зобов'язання — на рахунок 531 «Зобов'язання з фінансової оренди».

Амортизацію взятих у фінансову оренду основних засобів нараховує орендар, оскільки разом із об'єктом орендодавець передав орендареві всі ризики і вигоди від використання цього активу.

В лізингодавця виникають податкові зобов'язання з ПДВ у зв'язку з передачею об'єкта лізингоотримувачу, а в лізингоотримувача — податковий кредит у зв'язку з його отриманням.

В обліку лізингодавця і лізингоотримувача для відображення операцій фінансового лізингу використовуються такі рахунки, таблиця 1.5. [22]

У лізингодавця ведеться облік активів, призначених для передачі у фінансовий лізинг, на рахунку 28 „Товари”.

Нараховуються лізингові платежі за поточний місяць на рахунках 732 і 733, у поточному місяці отримуються лізингові платежі, нараховані на кінець минулого місяця (включаючи ті, що у найпершому місяці були нараховані проведенням Дт161 Кт703 при передачі об'єкта в лізинг), і т. д. до повного погашення заборгованості лізингоотримувача протягом терміну дії лізингової угоди.

Таблиця 1.5. - Облік у лізингодавця і лізингоотримувача операцій фінансового лізингу

Рахунок	Призначення рахунка	Примітки
1	2	3
<i>У лізингодавця</i>		
161 „Заборгованість за майно, передане у фінансову оренду”	Вартість переданих у фінансовий лізинг активів (чиста інвестиція лізингодавця) плюс ПДВ	Рахунок, симетричний рахунку 531 у лізингоотримувача
703 „Дохід від реалізації послуг”	Нарахований у зв’язку з передачею активів у фінансовий лізинг дохід з врахуванням ПДВ	Використовується у разі, коли лізингові послуги надає профільне підприємство – лізингова компанія
742 „Дохід від реалізації необоротних активів”	Нарахований у зв’язку з передачею активів у фінансовий лізинг дохід з врахуванням ПДВ	Використовується у разі, коли підприємство передає у фінансовий лізинг власні ОЗ
732 „Відсотки одержані”	Нараховані відсотки за кредит (плата за лізингові послуги) ³	Рахунок, симетричний рахунку 951 у лізингоотримувача
733 „Інші доходи від фінансових операцій”	Нараховані інші лізингові платежі, ніж ті, що вказані пунктами А і Б ст.16 ЗУ про фінансовий лізинг	Рахунок, симетричний рахунку 952 у лізингоотримувача
<i>У лізингоотримувача</i>		
531 „Зобов’язання з фінансової оренди”	Вартість отриманого об’єкта фінансового лізингу	Рахунок, симетричний рахунку 161 у лізингодавця
684 „Розрахунки за нарахованими відсотками”	Зобов’язання по лізингових платежах, інших, ніж відображені на рахунку 531 (відсотки за кредит та інші платежі – усі, крім тих, що вказані у п.А ст.16)	Та ж сума, що у лізингодавця відображається на двох рахунках: 732 і 733.
951 „Відсотки за кредит”	Витрати на сплату відсотків за кредит	Рахунок, симетричний рахунку 732 у лізингодавця
952 „Інші фінансові витрати”	Витрати на сплату усіх інших лізингових платежів	Рахунок, симетричний рахунку 733 у лізингодавця

Оперативний лізинг — це договір лізингу, в результаті укладання якого лізингоодержувач на своє замовлення отримує у платне користування від лізин-

годавця об'єкт на строк, менший строку, за який амортизується 90 відсотків від вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладання договору.

Цей вид лізингу не передбачає переходу права власності на об'єкт лізингу до лізингоодержувача після закінчення терміну дії договору, але дає можливість повторної передачі у користування лізингоодержувачу об'єкта лізингу після закінчення дії договору.

Об'єкт операційної оренди враховується у складі основних засобів (фондів) орендаря. Амортизація переданих в операційну оренду основних засобів нараховується орендодавцем, оскільки в таких випадках об'єкт залишається на балансі орендодавця. Але, оскільки сам об'єкт операційної оренди експлуатується не в орендодавця, то амортизація (так само, як і інші витрати, пов'язані з передачею основних засобів в операційну оренду), на наш «нестандартний» погляд, повинні відноситися на рахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності» тільки у разі, якщо надання послуг з оренди є одним з основних видів діяльності підприємства-орендодавця, на рахунок 23 (91, 92 тощо) — якщо надання послуг з оренди є чи не єдиним видом діяльності підприємства-орендодавця, а на рахунок 977 «Інші витрати звичайної діяльності», — якщо надання послуг з оренди не є основною діяльністю такого підприємства.

Якщо уважно вчитатися в текст п. 18 ПБО 14: «Витрати орендодавця з укладення угоди про операційну оренду (юридичні послуги, комісійні винагороди) визнаються іншими операційними витратами того звітного періоду, у якому вони мали місце», — можна дійти досить певного висновку, що йдеться тільки про витрати на укладання угоди. Жодних інших витрат, які були б пов'язані безпосередньо з наданням орендних послуг, цей пункт не вимагає зараховувати на рахунок 949. Це важливо розуміти.

Доходи орендодавця визнаються на рахунку 713 «Дохід від операційної оренди активів», якщо надання послуг з оренди не є основним видом діяльності підприємства, і на рахунку 703 «Дохід від реалізації послуг» — якщо підприємство постійно займається наданням орендних послуг.

Таким чином, виходить, що і в тому, і в іншому випадку доходи і витрати орендодавця з надання орендних послуг мають обліковуватись на відповідних рахунках. На відповідних — це значить: згідно з принципом відповідності, щоб зіставлялися цілком порівнювані величини. Доходи, облік яких ведеться на рахунку 703 (і відповідно переносяться на рахунок 791), повинні порівнюватися з витратами, облік яких ведеться на одному з таких витратних рахунків: 23, 91, 92 тощо. Доходи, облік яких ведеться на рахунку 713 (і відповідно переносяться на рахунок 793), повинні зіставлятися з витратами, облік яких ведеться на рахунку 977.

Що стосується доходів і витрат орендаря, то прямих доходів безпосередньо від того, що об'єкт основних засобів отримано в оренду, звісно, не буває (доходи від реалізації продукції, за його допомогою виготовленої, — інша річ, але то не є доходи від оренди), а облік витрат на утримання орендованого таким чином об'єкта (якщо вони виникають) доцільно вести на тих рахунках витрат, які певною мірою означають мету їх понесення (мету, з якою об'єкт експлуатується), тобто на одному з рахунків: 23, 91, 92 тощо.

Відповідно до пп. 196.1.2 ПКУ, не є об'єктом оподаткування ПДВ, зокрема, операції з:

- 1) передачі майна у лізинг (оренду), крім передачі у фінансовий лізинг;
- 2) повернення майна з лізингу (оренди), крім переданого у фінансовий лізинг. [4]

Підпунктом «б» п.185.1 ПКУ визначено, що об'єктом оподаткування є операції платників податку з постачання послуг, зокрема послуг з оренди, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ст. 186 ПКУ. Отже, при здійсненні платником ПДВ операцій з передачі майна в оперативний лізинг (оренду) об'єктом оподаткування ПДВ є вартість наданих послуг у межах договору лізингу (оренди), тобто сума лізингових (орендних) платежів підлягає оподаткуванню в загальновстановленому порядку за основною ставкою, якщо місце поставки послуг — територія України. [4]

1.3. Контроль достовірності облікової інформації щодо основних засобів підприємства

Економічний контроль повинен сприяти підвищенню ефективності виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємств з різними формами власності. При цьому поєднуються державний контроль (в особі податкових інспекцій) і внутрішній контроль власників (підприємців), зацікавлених у виконанні державних замовлень, контрактів, завдань з метою підвищення економічної ефективності господарської діяльності.

Таким чином, контроль є системою спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням, встановлення результатів управлінського впливу на керований об'єкт та виявлення відхилень, допущених у ході виконання цих рішень.

Контроль операцій з основними засобами може здійснюватися в рамках комплексної документальної ревізії або же в процесі проведення тематичної перевірки, але незалежно від цього процес контролю повинен здійснюватися в декілька етапів. У робітничому плані ревізійної бригади однією з перших процедур, що вимагають першочергового виконання, є проведення інвентаризації основних засобів на підприємстві, яке є об'єктом ревізійної перевірки.

Першочерговість проведення інвентаризації по відношенню до інших напрямків перевірки операцій з основними засобами пояснюється потребою в забезпеченні чинника раптовості. При цьому виключається можливість приховання порушень з боку осіб, що несуть матеріальну відповідальність за наявність та стан основних засобів.

По прибутті на підприємство ревізори повинні ознайомитися зі структурою основних фондів, організацією їх обліку та визначити осіб, що несуть відповідальність за цілісність основних засобів підприємства. Після цього переходять до безпосередньої перевірки операцій по надходженню, переміщенню і вибуттю основних засобів та відбиття цих операцій у регістрах бухгалтерському обліку.

Підчас ревізії операцій з основними засобами повинні бути вирішені наступні основні задачі:

- перевірка правильності організації синтетичного і аналітичного обліку основних засобів підприємства;
- правильність оформлення операцій по надходженню, переміщенню і вибуттю основних засобів;
- правильність нарахування амортизації основних фондів;
- дотримання правил переоцінки основних засобів і обґрунтованості її проведення;
- загальна оцінка ефективності використання основних засобів.

Джерелами ревізії основних засобів є:

- акти введення в експлуатацію основних засобів;
- акти прийому-передачі основних засобів;
- інвентарні картки основних засобів;
- інвентарні описи;
- порівняльні відомості;
- плани ремонту основних засобів;
- кошториси капітальних ремонтів;
- бухгалтерські довідки розрахунку амортизації основних засобів;
- реєстри синтетичного і аналітичного обліку.

Інформація, яка необхідна для проведення ревізії основних засобів здебільшого міститься у аналітичних облікових реєстрах. Аналітичний облік основних засобів на підприємстві повинен вестися по кожному інвентарному об'єкту за допомогою інвентарних карток обліку основних засобів (форма ОЗ-6) загальних для будівель, споруд, а також для обліку машин, обладнання, інструмента, виробничого, господарського та іншого інвентарю, і ОЗ-7 "Опис інвентарних карток обліку основних засобів" (для машин, обладнання, інструментів й інвентарю).

1.4. Автоматизація обліку основних засобів на підприємстві

Використання сучасних інформаційних технологій в бухгалтерському обліку надає можливість отримання своєчасної та достовірної інформації про господарську діяльність підприємства з метою прийняття ефективних управлінських рішень та забезпечення його стійкого розвитку. Створення підприємства передбачає інвестування значної частини капіталу в матеріальні цінності, що призначаються для довгострокового використання як засоби праці, становлять основу виробничих потужностей підприємства та є його основними засобами. Оскільки основні засоби мають значну питому вагу в загальній сумі активів підприємства, вони є одним із найважливіших об'єктів фінансового обліку. Саме тому, автоматизація обліку основних засобів на підприємстві підвищить рівень контролю за їх рухом, організації синтетичного та аналітичного обліку з метою ефективного управління діяльністю підприємства.

Завдання обліку основних засобів на підприємстві в умовах автоматизації оброблення даних наступні:

1. Облік наявності основних засобів, нематеріальних активів та малоцінних швидко-зношувальних предметів (далі – МШП) за місцями їх зберігання й використання.
2. Пооб'єктний облік взятих в оренду основних засобів.
3. Пооб'єктний облік наявності дорогоцінних металів і коштовних каменів у складі основних засобів.
4. Своєчасне відображення в обліку надходження, вибуття і переміщення основних засобів, нематеріальних активів та МШП в розрізі видів і груп.
5. Точне і своєчасне обчислення використання основних засобів, нематеріальних активів, МШП.
6. Облік зносу й амортизації основних засобів, зносу нематеріальних активів, МШП.
7. Контроль над правильністю використання основних засобів і МШП, облік витрат на їх ремонт і ліквідацію.

8. Підготовка даних, якими користуються для складання встановленої точної, періодичної та річної звітності.

9. Своєчасне здійснення індексації основних засобів та висвітлення їхніх результатів на рахунках бухгалтерського обліку [30].

Вищезазначені завдання можуть бути вирішені на підприємстві різними способами, а саме:

- за допомогою електронних таблиць даних;
- за допомогою спеціального програмного забезпечення, яке розроблено силами підприємства;
- за допомогою універсального програмного забезпечення, яке запропонувала фірма-розробник, для проведення розрахунків із планування, обліку, контролю та аналізу.

Інформаційні системи бухгалтерського обліку мають наступні компоненти:

- будова системи – дуже багато компонентів системи і відповідність між ними;
- призначення кожного компонента системи;
- вхід і вихід кожного компонента і системи повністю;
- цілі та обмеження системи, її окремих компонентів.

В теорії комп'ютерних систем оброблення інформації в інформаційному забезпеченні виокремлюють:

- зовнішнє інформаційне забезпечення, яке охоплює систему показників даної предметної сфери, систему класифікацій, первинні документи;
- внутрішнє забезпечення, що охоплює інформаційну базу даних на машинних носіях.

Ведення бухгалтерського обліку основних засобів у більшості комп'ютерних програм є окремою складовою частиною ведення обліку необоротних активів підприємства. Це обумовлено універсальністю форм первинних документів, які використовуються для ведення обліку основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних матеріальних активів та інвестицій

підприємства; схожістю методики ведення обліку, відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, проведення розрахунків. Для пояснення даних облікових завдань використовуються ідентичні первинні документи, зміст яких відрізняється значеннями рахунків обліку методів нарахування амортизації, виду витрат по амортизації та по експлуатації даних активів підприємства. Саме тому облік основних засобів розглядається як складова частина обліку необоротних активів підприємства.

В комп'ютерній системі для формування і відображення операцій руху основних засобів передбачено відповідні шаблони електронних документів, а облікові обчислювальні роботи виконуються автоматично на обчислювальних машинах з використанням програмного забезпечення. Полегшити ведення бухгалтерського обліку, а в тому числі і обліку основних засобів, можливо за допомогою застосування сучасних комп'ютерних програм («1С: Підприємство», «Галактика» та ін.).

Ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки засобам інформатизації та автоматизації документообігу, які дозволяють оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності та використовувати їх для формування, редагування і друку вихідних документів: квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги відповідним організаціям, ланкам управління щодо ефективності роботи. На сьогоднішній день дуже важливо при розробці інформаційних систем мінімізувати вплив негативних факторів, що дозволить розвивати і вдосконалювати сучасні комп'ютерні системи бухгалтерського обліку.

Таким чином, автоматизація облікової роботи на підприємстві тісно пов'язана з формуванням інформації для прийняття глобальних і локальних напрямків діяльності, розробки пропозицій по встановленню відхилень і коригуванні роботи, прогнозування обраної політики підприємства на більш новому постіндустріальному рівні. Використання комп'ютерної техніки при автоматизації обліку основних засобів дає змогу підвищити рівень ефективності управління підприємством.

Висновки до розділу 1

В процесі написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи, розглянуто та досліджено:

1. Визначення основних засобів господарських підприємств та організацій відповідно до чинного законодавства;
2. Трактуювання сутності основних засобів господарських підприємств та організацій, класифікація основних засобів та методи їх оцінки;
3. Проаналізовано нормативно–правове забезпечення обліку і контролю основних засобів у господарських підприємств та організацій;
4. Розглянуто автоматизацію обліку основних засобів на підприємстві.

Результати даного дослідження дають підстави стверджувати, що бухгалтерський облік основних засобів відіграє значну роль в забезпеченні ефективного функціонування господарських підприємств та організацій.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

2.1 Загальна техніко-економічна характеристика підприємства

Чорноморська іграшка – українська компанія, яка займається виробництвом різної продукції для дому, виробництва та громадських місць [35].

Організація ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА» зареєстрована 12.06.1997 за юридичною адресою Україна, 65098, Одеська обл., місто Одеса, ВУЛИЦЯ СТОВПОВА, будинок 17. Керівником організації є ЗЕЛЕНЯК ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ [35].

Засновниками товариства є фізичні та юридичні особи України. Засновники: Зеленьак Василь Васильович (розмір внеску до статутного фонду: 2 629 759,90 грн., 19,1428%), Матейко Оксана Іванівна (розмір внеску до статутного фонду: 1 054 126,71 грн., 7,6733%) , Осадчий Олег Володимирович (розмір внеску до статутного фонду: 3 212 934,45 грн., 23,3879%), Ровинська Людмила Миколаївна (розмір внеску до статутного фонду: 6 840 771,68 грн., 49,7960%) [35].

Організаційно-правова форма :Товариство з обмеженою відповідальністю
Форма власності: Недержавна власність

Види діяльності [35]

Основний: 25.61 Оброблення металів та нанесення покриття на метали

Інші: 17.22 Виробництво паперових виробів господарсько-побутового та санітарно-гігієнічного призначення;

22.21 Виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас

22.22 Виробництво тари з пластмас;

25.92 Виробництво легких металевих пакувань;

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;

49.41 Вантажний автомобільний транспорт;

68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;

35.14 Торгівля електроенергією;

35.11 Виробництво електроенергії.

Продукція та послуги, що виробляються:

- Бляшані банки.
- Поліетиленові пакети.
- Серветки.
- Папір туалетний.

Техніко-економічну характеристику доповнює розрахунок основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» 2019-2020 років в табл. 2.1.

Таблиця 2.1- Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства ТОВ «Чорноморська іграшка» за 2019-2020 роки*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення звітного року від попереднього року	
			абс.	%
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
12. Обсяг продукції в натуральному виразі, т (тЗис.дал)	395,835	362,034	-33,80	-8,54
2. 4Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн.				
- у діючих оптових цінах	20918,0	23645,8	2727,9	13,0
- у порівнянних оптових цінах	24757,4	23645,8	-1111,6	-4,49
3. Середня оптова ціна за 1 тону (дал.) продукції, грн.	52849,9	65314,7	12464,8	23,58
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	31313	30548	-765	-2,44
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	30690	25941	-4749	-15,47
6. Адміністративні витрати, тис. грн.	5695	3743	-1952	-34,27
7. Витрати на збут, тис. грн.	863	700	-163	-18,89
8. Валовий прибуток, тис. грн.	623	4607	3984	639,48
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	37248	30384	-6864	-18,43
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	98,01	84,92	-13,09	-13,36
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	130	160	30	23,08
в т. ч.:				
- від основної операційної діяльності	-5935	164	6099	102,76
- від іншої операційної діяльності	6055	-69	-6124	-101,14
- від фінансової діяльності	-53	0	53	-100
- від іншої діяльності	10	65	55	5,5 р.

Закінчення табл. 2.1

<i>1</i>	2	3	4	5
12. Податок на прибуток, тис. грн.	29	31	2	6,89
13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	101	129	28	27,72
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	31109	22196	-8913	-28,65
15. Матеріаловіддача	1,0066	1,3763	0,3697	36,73
16. Матеріаломісткість продукції, грн.	0,9935	0,7266	-0,2669	-26,86
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	65	65	0	0
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	38088,1	36378,2	-1709,9	-4,5
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	4265	3937	-328	-7,69
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	65615	60569	-5046	-7,69
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	7584,5	5893	-1691,5	22,30
22. Фондовіддача, грн.	4,143	5,221	1,078	26,02
- по продукції				
- по прибутку	4,129	5,184	1,055	25,55
23. Фондорентабельність, %	0,857	1,357	0,5	x
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	23407,5	24106,5	699	2,99
25. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	1,34	1,27	-0,07	-5,22
26. Рентабельність продукції, %	2,03	17,76	15,73	x
27. Рентабельність виробництва, %	0,89	1,20	0,31	34,83
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	9208	10423	1215	13,19
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	6428	2966	-3462	-53,86
30. Коефіцієнти ліквідності балансу				
- коефіцієнт поточної ліквідності	5,996	10,629	4,633	77,27
- коефіцієнт швидкої ліквідності	2,741	5,266	2,525	92,12
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,320	0,374	0,054	16,87

* Розраховано на підставі даних фінансової та статистичної звітності підприємства

З даних табл. 2.1 можна побачити, що у звітному році у порівнянні з попереднім роком обсяг виробництва зменшився на 33,80 т або на 8.54%. Також можна побачити і зменшення обсягу продукції у порівняних цінах на 1111,6 тис. грн. або на 4,49%. При цьому обсяг продукції у діючих цінах навпаки збі-

льшився на 2727 тис. грн. або на 13%. Це все відбулося через спад цін та рівня інфляції.

Валовий прибуток в порівнянні з попереднім роком збільшився на 3984 тис. грн.

Повна собівартість реалізованої продукції зменшилась на 6864 тис грн. або на 18,43 % порівняно з попереднім роком. На зміну собівартості вплинула сума адміністративних витрат, вона зменшилась у звітному році на 1952 тис. грн. або на 34,27%, та сума витрат на збут, яка зменшилась на 163 тис. грн. або на 18,89 %.

Через зменшення витрат зменшився показник витрати на 1 грн. реалізованої продукції на 13 грн 9 коп. Це негативно впливає на діяльність підприємства, адже показує зменшення ефективності виробництва та отримання прибутку.

Фінансовий результат до оподаткування зріс на 30 тис. грн. або на 23,08 %. Це відбулося за рахунок змін фінансового результату від іншої діяльності, який збільшився на 56 тис. грн.

Також з таблиці можна побачити зростання податку на прибуток. Він збільшився на 2 тис. грн. або на 6,89%. Чистий прибуток зріс на 28 тис. грн. або на 27,72%.

Зменшення обсягу виробництва призвело до зростання показника матеріаловіддачі продукції на 0,369 грн. або 36,64%. Матеріаломісткість продукції навпаки зменшилася на 0,266 грн.

Середньооблікова кількість персоналу не змінилася, але продуктивність праці в 2020 році зменшилася на 1709,9 грн. Фонд оплати праці також зменшився на 328 тис грн. або на 7,69%.

Середньорічна вартість основних засобів значно зменшилась у звітному році на 1691,5 тис. грн. або на 22,30 %, ці зміни не принесли позитивного результату. Фондовіддача по продукції зросла на 1.078 грн. Це говорить про те, що застосування нового обладнання дає очікуваний приріст виробництва Але підприємству слід переглядати ефективність використання працівниками výro-

бничого обладнання, чи не потрібна йому модернізація, щоб зменшити кількість можливого браку та прискорити виробничий процес.

Станом на кінець звітної року можна побачити, що підприємство збільшило суму середньорічної вартості оборотних коштів на 699 тис. грн. або на 2,99 %. Це свідчить про те, що у 2020 р. підприємство отримало потрібну суму коштів для забезпечення подальшого здійснення своєї діяльності.

2.2. Економічний аналіз складу, руху, стану та ефективності використання основних засобів

Аналіз наявності, складу, структури та руху основних засобів здійснюють за даними форми №11-ОЗ „Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)” за допомогою аналітичної табл. 2.2.

Таблиця 2.2 - Склад і структура основних засобів за основним видом діяльності

Основні засоби	На кінець 2019 р.		на кінець 2020 р.		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	вартості, тис грн.	структури, %
Виробничі основні засоби основного виду діяльності	31160	100	30262	100	-898	X
активна частина:	25040	80,3	23880	78,9	-1160	-1,4
- машини, обладнання	22573	72,4	21258	70,2	-1315	-2,2
- транспортні засоби	1296	4,1	1296	4,3	0	0,2
- інструменти, прилади, інвентар	481	1,5	423	1,4	-58	-0,1
- малоцінні необоротні матеріальні активи	453	1,5	364	1,2	-89	-0,3
- інші основні засоби	237	0,8	539	1,8	302	1,0
пасивна частина:	6120	19,7	6382	21,1	262	1,4
- будинки, споруди та передавальні пристрої	6120	19,7	6382	21,1	262	1,4

Як свідчать дані табл. 2.2, питома вага активної частини основних засобів протягом 2020 року зросла на 0,1% і, відповідно, на 0,1% скоротилась частина пасивних основних засобів. Це є позитивним, адже свідчить про залучення до виробництва нового обладнання та розширення транспортного господарства підприємства.

Аналіз стану основних засобів підприємства здійснюють, визначаючи такі показники як коефіцієнт зносу і коефіцієнт придатності основних засобів на початок і на кінець року, виходячи з даних першого розділу активу балансу підприємства „Необоротні активи” форми №1 „Баланс” за допомогою аналітичної табл. 2.3.

З табл. 2.3. можна побачити, що знос у 2020 р. році збільшився на 704,0 тис. грн., а коефіцієнт зносу збільшився на 0,0465 та становить 0,8317 на кінець 2020 р. Слід зауважити, що обладнання в цілому по підприємству є майже зношеним. В даній ситуації корисним буде почати планувати можливість перебування виробництва з метою підвищення продуктивності з використанням вже більш сучасного обладнання.

Таблиця 2.3. - Аналіз технічного стану основних засобів підприємства

Показники	На кінець 2019 р.	На кінець 2020 р.	Відхилення
1.Первісна вартість основних засобів, тис.грн	31160	30262	-898
2.Знос основних засобів, тис.грн	24466	25170	704
3.Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	6694	5092	-1602
4.Коефіцієнт зносу (p2:p1)	0,7852	0,8317	0,0465
5.Коефіцієнт придатності (p3:p1)	0,2148	0,1683	-0,0465

Аналіз технічного стану по групам основних засобів наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. - Аналіз технічного стану по групам основних засобів

Група основних засобів	Станом на кінець 2020 року		
	Первісна вартість, тис. грн.	Знос, тис. грн.	Коефіцієнт зносу
Всього основних засобів	30262	25170	83,2
Будинки, споруди, передавальні пристрої	6382	3304	51,8
Машини та обладнання	21258	20023	94,2
Транспортні засоби	1296	862	66,5
Інструменти, прилади, інвентар	423	392	92,7
Малоцінні необоротні матеріальні активи	364	364	100,0
Інші основні засоби	539	225	41,7

З даних табл. 2.4. видно, що найбільш зношеними є в основному активні складові основних засобів, а саме – машини та обладнання (94,2%), де знос перевищує середній рівень по підприємству (83,2%). При цьому знос інших складових значно вище 50%. Тому потрібно терміново оновлювати основні засоби.

Аналіз використання основних засобів здійснюють на підставі результатів попередніх розрахунків та даних форми №1П-НПП за допомогою аналітичної табл. 2.5.

З табл. 2.5. видно, що із загальної суми зменшення продукції на 1111,6 тис. грн. зменшення середньорічної вартості основних засобів забезпечило зменшення на 898 тис. грн. Зменшення ж фондів віддачі забезпечило зменшення продукції на 213,6 тис. грн. Це свідчить про доволі низьку інтенсивність використання основних засобів.

Таблиця 2.5 – Аналіз використання основних засобів і впливу фондів віддачі на динаміку обсягу продукції

Показники	2019 р.	2020 р.	Відхилення		
			Всього	в т.ч. за рахунок	
				основних засобів	фондовіддачі
1.Вартість продукції в порівнянних цінах, тис. грн.	24757,4	23645,8	-1111,6	-898	-213,6
2.Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	31160	30262	-898	-898	
3.Фондовіддача (р1:p2)	0,794	0,781	-0,013		-213,6
4.Фондомісткість (р2:p1)	1,259	1,280	0,021		

2.3. Аналіз фінансового стану підприємства

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства.

Цей аналіз здійснюють за допомогою аналітичної табл. 2,6.

Таблиця 2,6– Аналіз динаміки валюти балансу

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу, тис.грн.:				
- попереднього року	Ф№1,	32358	30424	-6,0
- звітного року	р.1300	30424	30430	0,02

Дані табл. 2,6 свідчать про те, що валюта балансу на кінець попереднього року зменшилась на 6 %, але на кінець звітного року відбулося навпаки її збі-

льшення на 0,02 %, що позитивно характеризує динаміку діяльності підприємства та свідчить про розширення підприємством господарської діяльності.

Аналіз динаміки складу, структури та динаміки активів підприємства.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюється за даними форми №1 „Баланс(Звіт про фінансовий стан)”. Для цього необхідно скласти табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства

Показники	Код рядка, алгоритм розрахунку	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	Відхилення	
				абсолютне (гр3-гр2)	відносне (гр4:гр2) x100
Баланс, тис.грн.	1300	30424	30430	6	0,02
1.Необоротні активи, тис.грн	1095	7093	5548	-1545	-21,78
в % до майна	(1095:1300) x100	23,31	18,23	-5,08	x
2.Оборотні активи, тис.грн	1195	23331	24882	1551	6,65
в % до майна	(1195:1300) x100	76,69	81,77	5,08	x
2.1 Запаси, тис.грн	1100÷1110	12664	12554	-110	-0,87
в % до оборотних активів		41,63	41,26	-0,37	x
2.2. Кошти в розрахунках, тис.грн	1125÷1155	9428	11418	1990	21,11
в % до оборотних активів		30,98	37,52	6,54	x
2.3 Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.грн	1160+1165	1244	876	-368	-29,58
в % до оборотних активів		4,09	2,88	-1,21	x
2.4 Інші оборотні активи, тис.грн	1170+1190	10	34	24	240,00
в % до оборотних активів		0,03	0,11	0,08	x
3.Необоротні активи утримувані для продажу та групи вибуття, тис.грн	1200	-	-	-	-
в % до майна		-	-	-	-

Дані табл. 2.7 показують, що активи в звітньому році порівняно з попереднім збільшились на 6 тис. грн. або на 0,02 %, на це вплинуло збільшення коштів в розрахунках на 1990 тис. грн. або 21,11 % та збільшення оборотних активів – на 1551 тис. грн. або 6,65 %. В попередньому році найбільшу частку в структурі активів займали оборотні активи 76,69 %, питома вага необоротних активів складала 23,31 %. В звітньому році відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства – збільшилась питома вага оборотних активів на 5,08

процентних пункти, відповідно зменшилась питома вага необоротних активів на цю ж саму величину.

Аналіз динаміки складу, структури та динаміки джерел формування майна підприємства

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми №1 „Баланс(Звіт про фінансовий стан)” за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз джерел формування майна підприємства

Показники	Код рядка, алгоритм розрахунку	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення	
				абсолютне (гр3-гр2)	відносне (гр4:гр2) x100
Баланс, тис. грн.	1900	30424	30 430	6	0,02
1.Власний капітал, тис. грн	1495	26533	28 089	1556	5,86
в % до всіх джерел	(1495:1900) x100	87,21	92,31	5,10	x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис.грн.	1595	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	-
2.1Довгострокові зобов'язання тис. грн.	1500÷1515	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	-
2.2 Довгострокові забезпечення, тис.грн.	1520,1525	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	-
3.Поточні зобов'язання і забезпечення, тис.грн.	1695	3891	2341	-1550	-39,84
в % до всіх джерел	(1695:1900) x100	12,79	7,69	-5,10	x
3.1 Короткострокові зобов'язання, тис.грн	1600+1605	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	-
3.2 Кредиторська заборгованість, тис.грн	1610÷1650	3764	2169	-1595	-42,38
в % до всіх джерел		12,37	7,13	-5,24	x
3.3 Пот. забезпечення, тис.грн.	1660	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	-
3.4.Інші, поточні зобов'язання тис.грн	1665+1690	127	172	45	35,43
в % до всіх джерел		0,42	0,57	0,15	x
4.Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами утримуваними для продажу та групами вибуття	1700	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	-

В результаті розрахунку табл. 2.8 можна побачити, що збільшення валюти балансу на кінець року на 6 тис. грн. сталося за рахунок збільшення власного капіталу на 1556 тис. грн. або на 5,86 %, та зменшення поточних зобов'язань підприємства на 1550 тис. грн. або на 39,84 %. Це позитивно характеризує діяльність підприємства. У складі пасиву на початок попереднього року найбільшу і досить високу питому вагу займає власний капітал підприємства (87,21 % на початок року та 92,31 % на кінець року).

Питома вага зобов'язань на кінець попереднього року становила 12,79 %, а на кінець звітного року зменшилась до 7,69 %. Це також свідчить про гарну діяльність підприємства.

Фінансовий стан підприємства залежить також від наявності власних оборотних коштів, з яких формуються оборотні активи табл. 2.9.

Таблиця 2.9 - Розрахунок власних оборотних коштів підприємства

Показники	Код рядка, Ф№1	Звітний період		Відхилення	
		на початок, тис.грн	на кінець, тис.грн	абсолютне, тис.грн (гр3-гр2)	відносне,% (гр4:гр2) x100
А	1	2	3	4	5
1.Власний капітал	1495	26533	28089	1556	5,86
2.Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595	-	-	-	-
3.Необоротні активи	1095	7093	5548	-1545	-21,78
4.Власні оборотні кошти (р1+р2-р3)		19440	22541	3101	15,95

Як видно власні оборотні кошти впродовж звітного періоду збільшилися на 3101 тис. грн., або на 15,95% як результат зростання власного капіталу - на 1556 тис. грн., але зменшення необоротних активів – на 1545 тис. грн. Зростання оборотних коштів на кінець звітного періоду свідчить про покращення фінансового стану підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства.

Однією з основних характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість. В табл.2.10 наведені розрахунки і аналіз показників фінансової стійкості.

Таблиця 2.10 - Оцінка показників фінансової стійкості

Показники	На початок звіт-ного періоду	На кінець звіт-ного періоду	Оптимальне значення
А	1	2	3
1.Коефіцієнт автономії	0,872	0,923	>0,5
2. Коефіцієнт фінансової залежності	1,147	1,083	< 2
3.Наявність власних оборотних коштів тис.грн.	19440	22541	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,733	0,802	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	0,833	0,906	не менше 0,1
6. Коефіцієнт співвідношення зобов'язань і власного капіталу	0,147	0,083	0,7 – 1,0

Аналіз показників фінансової стійкості свідчить, про зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування і зростання його фінансової стійкості -зростання коефіцієнта автономії, зменшення коефіцієнта фінансової залежності, зростання власних оборотних коштів. В цілому всі відносні показники знаходяться в межах оптимальних значень.

Аналіз ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки за кожною групою активу і пасиву балансу табл.2.11.

Таблиця 2.11 -Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу

Актив	Код рядка	На початок звіт-ного періоду	На кінець звіт-ного періоду	Пасив	Код рядка	На початок звіт-ного періоду	На кінець звіт-ного періоду	Платіжний надлишок або недостача	
								На початок звіт-ного періоду (2-5)	На кінець звіт-ного періоду (3-6)
А	1	2	3	Б	4	5	6	7	8
1.Найбільш ліквідні активи (А ₁)	1160+1165	1244	876	1.Негайні пасиви (П ₁)	(1620÷1690-1665+1700)	475	435	769	441

Продовження таблиці 2.11

А	1	2	3	Б	4	5	6	7	8
2.Актив и, що швидко реалізуються (A_2)	1125 ÷1155+ 1170+11 90	9438	11452	2. Ко- ротко- стовкові пасиви (P_2)	1600÷ 1615	3410	1906	6028	9546
3.Актив и, що реалізуються повільно (A_3)	1100 +1110+1 200	12664	12554	3.Довго- стро- кові пасиви (P_3)	1595	-	-	12664	12554
4.Актив и, що важко реалізуються (A_4)	1095	7093	5548	4.Пос- стійні пасиви (P_4)	1495+1 665	26533	28089	- 19440	- 22541
Баланс		30424	30430	Баланс		30424	30430	x	x

Баланс підприємства вважається *абсолютно* ліквідним, якщо використовуються такі співвідношення:

$$A_1 \geq P_1; A_2 \geq P_2; A_3 \geq P_3; A_4 \leq P_4.$$

З розрахунків ліквідності балансу табл.3.5.6 можна побачити, що виконувалися усі умови, тобто баланс вважається абсолютно ліквідним. Про ліквідність балансу свідчить також перевищення суми поточних активів ($A_1+A_2+A_3$) над короткостроковими зобов'язаннями (P_1+P_2).

Розрахунки коефіцієнтів ліквідності наведено в табл.2.12.

Таблиця 2.12 - Аналіз ліквідності підприємства

Показники	Методика розрахунку	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Оптимальний рівень
А	1	2	3	4
1.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{1160 + 1165}{1695}$	0,320	0,374	0,20-0,35
2.Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{1195 + 1200 - 1100 - 1110}{1695}$	2,741	5,266	1,0
3.Крефіцієнт покриття	$\frac{1195 + 1200}{1695}$	5,996	10,629	1,0 - 2,0

Порівняння розрахованих коефіцієнтів ліквідності з оптимальним рівнем свідчить, що на початок і на кінець звітної періоду всі коефіцієнти ліквідності знаходилися в оптимальному рівні, що підтверджує раніше зроблений висновок про абсолютну ліквідність балансу. Можна зробити висновок, що коефіцієнт покриття поточних зобов'язань усіма поточними активами впродовж двох періодів спостерігається перевищення нормативного значення, що свідчить про достатній рівень платоспроможності.

Аналіз використання оборотних коштів.

Так як у ТОВ «Чорноморська іграшка» в складі активів переважають оборотні активи, аналіз ділової активності передбачає аналіз використання оборотного капіталу (оборотних активів) та його окремих складових. Цей аналіз здійснюється на основі даних форм №1 і форм №2 за допомогою табл.2.13.

Таблиця 2.13 - Аналіз використання оборотних коштів

Показники	Код рядка, алгоритм розрахунку	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Відхилення	
				абсолютне (гр3-гр2)	відносне % (гр4:гр2) x100
<i>A</i>	<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	Ф №2 р 2000	31313	30548	-765	-2,44
2. Середньорічні залишки оборотних коштів в тис.грн.	Ф №1 р 1195	23331	24882	1551	6,65
В т.ч. 2.1 Запаси	р 1100 1110	12664	12554	-110	-0,87
2.2 Кошти в розрахунках	1125÷1155	9428	11418	1990	21,11
2.3 Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	р 1160,1165	1244	876	-368	-29,58
2.4 Інші оборотні активи	р 1170,1190	10	34	24	-
3. Кількість днів в періоді	x	360	360	-	-
4. Одноденна виручка тис.грн.(р 1:р3)		86,98	84,85	-2,13	-2,45
5. Коефіцієнт оборотності (р1:р2)		1,34	1,22	-0,12	-8,95
6. Тривалість 1 обороту, днів (р3:р5) або(р 2 :р 4)		268,5	293,4	24,9	9,27
в т.ч.					
6.1 В запасах (2.1:4)		145,60	147,95	2,35	1,61
6.2 В коштах, в розрахунках(2.2:4)		108,39	134,57	26,18	24,15

Продовження таблиці 2.13

<i>A</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
6.3 В грошових коштах (2.3:4)		14,30	10,32	-3,98	-27,83
6.4 В інших оборотних коштах (2.4:4)		-	-	-	-
7.Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн		30548 - 31313:23331 -24882= 22763- 24882 = -2119			

Дані табл. 2.13 свідчать про погіршення показників використання оборотних коштів у звітному періоді в порівнянні з попереднім. Коефіцієнт обороту зменшився на 0,12 обороти, а тривалість 1 обороту збільшилася на 24,9 днів. Це призвело до надлишку оборотних коштів, як результат погіршення їх використання, складає 2119 тис. грн.

Аналіз ділової активності передбачає аналіз оборотності не лише оборотного капіталу але й усього капіталу з оцінкою операційного циклу табл. 2.14.

Таблиця 2.14 -Аналіз ділової активності підприємства

Показники	Попередній період	Звітний період	Абсолютне відхилення (гр2-гр1)
<i>A</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
1.Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн	31313	30548	-765
2. Вартість активів, тис.грн	30424	30430	6
3. Вартість оборотних активів, тис.грн	23331	24882	1551
4.Вартість запасів тис.грн.	12664	12554	-110
5.Дебіторська заборгованість тис.грн.	9428	11418	1990
6.Кредиторська заборгованість, тис.грн.	3764	2169	-1595
7.Власний капітал, тис.грн.	26533	28089	1556
<i>\Коефіцієнт оборотності</i>			
8.Активів (р.1:р2)	1,026	1,003	-0,023
9.Оборотних активів (р.1:р.3)	1,342	1,228	-0,114
10.Запасів (р.1:р.4)	2,394	2,433	0,039
11.Дебіторська заборгованість (р.1:р.5)	3,321	2,675	1,152
12.Кредиторської заборгованості (р1 :р6)	8,319	14,084	5,765
13. Власного капіталу (р.1:р.7)	1,180	1,087	-0,093
<i>Термін одного обороту, дні</i>			
14. Активів (360:р.8)	350,9	358,9	8
15.Оборотних активів	268,5	293,4	24,9
16.Запасів (360:р.10)	150,4	147,9	-2,5
17.Власного капіталу (360:р.13)	305,1	331,2	26,1

А	1	2	3
<i>Строк погашення, дні</i>			
18. Дебіторська заборгованість (360:p.11)	108,4	134,6	26,2
19. Кредиторська заборгованість (360:p.12)	43,3	25,6	-17,7
20. Тривалість операційного циклу (p.16+p.18)	258,8	282,5	23,7

Висновки до розділу 2

У сучасній ринковій економіці будь-яке підприємство повинно постійно відстежувати зміну факторів зовнішнього середовища і вміти швидко пристосовуватися до змін. Відповідна реакція підприємства на зміни в значній мірі визначає ефективність його діяльності. Це вміння визначає ефективність діяльності підприємства. Щоб відстежити вплив цих факторів на діяльність компанії необхідне проведення економічного аналізу, який допоможе виявити тенденції цих змін і спрогнозувати їх вплив на майбутній розвиток діяльності підприємства.

Економічний аналіз дозволяє визначити стратегію і тактику підприємства, максимальний результат при мінімальних витратах, розробку програм і рекомендацій подальшого ефективного розвитку, прибуткової діяльності.

Кожен день на кожному рівні управління приймають безліч рішень. Щоб обґрунтувати їх доцільність використовують різні види економічного аналізу. Основою прийняття рішень щодо регулювання виробництва є оперативний аналіз. За допомогою його можна щодня вивчати показники діяльності підприємства та його виробничих підрозділів, з метою швидкого втручання в процес виробництва, виявлення негативних факторів та їх вплив. Після цього застосовуються доцільні методи та засоби усунення небажаних наслідків, що забезпечить безперервну та ефективну роботу підприємства та допоможе досягти максимальний результат при мінімальних затратах.

3. СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

3.1 Загальна характеристика організації бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безупинно з дня реєстрації підприємства. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, схоронність оброблених документів, реєстрів і звітності протягом установленого терміну, але не менш трьох років, несе керівник підприємства і головний бухгалтер.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві введено в штат підприємства бухгалтера і створена бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером.

Підприємство самостійно визначає облікову політику; обирає форму бухгалтерського обліку як визначену систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації й узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних принципів і з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку. Керівник підприємства створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського, забезпечує неухильне виконання всіма підрозділами, службами і працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера по дотриманню порядку оформлення і передачі для обліку первинних документів.

Головний бухгалтер забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку, складання і надання у встановлений термін фінансової звітності; організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;

бере участь в оформленні матеріалів, зв'язаних з нестачею і відшкодуванням утрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства.

Єдина система обліку у «Чорноморська іграшка» забезпечується трьома нерозривно зв'язаними видами обліку: оперативно-технічним, статистичним і бухгалтерським. Також на підприємстві ведеться податковий облік відповідно до законодавства України.

Головний бухгалтер підприємства відповідно до Закону України від 16.07.99 р. № 996 – XI „Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” і відповідно до Положень (стандартами) бухгалтерського обліку з метою забезпечення єдиних принципів, методів і процедур, використовуваних підприємством для складання і надання звітності розробив наказ „Про облікову політику ТОВ «Чорноморська іграшка».

Згідно цього наказу облікова політика ТОВ «Чорноморська іграшка» визначається наступними положеннями.

Активи і зобов'язання відбиваються в балансі тоді, коли вони відповідають наступним критеріям:

- існує імовірність надходження або вибуття майбутніх економічних вигод;
- їхня оцінка може бути вірогідно визначена.

Одиницею запасів з метою бухгалтерського обліку вважаються вид запасів. Придбані запаси зараховуються на баланс по собівартості, визначеної відповідно до П(С)БО 9. Первісна вартість запасів, виготовлених власними силами, визначається згідно П(С)БО 16, по середньозваженому методу оцінки вибуття запасів.

Дебіторська заборгованість за продукцію і товари відображається в балансі по чистій реалізаційній вартості на дату балансу, рівній сумі дебіторської заборгованості за продукцію за винятком резерву сумнівних боргів. Резерв сумнівних боргів по дебіторській заборгованості визначати в розмірі 0,5 % від обсягу реалізації готової продукції попереднього звітного року.

Доход визнається на дату відвантаження продукції й оцінюється відповідно до П(С)БО 15.

Витрати відображаються в балансі одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань, а в Звіті про фінансові результати відбиваються одночасно з доходами, для одержання яких вони понесені.

У виробничу собівартість продукції включаються:

- прямі витрати;
- загальновиробничі витрати.

Перемінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожну одиницю продукції на базі заробітної плати виробничих робітників виходячи з фактичної потужності звітного періоду. Постійні загальновиробничі витрати розподіляти на кожну одиницю продукції на базі заробітної плати виробничих робітників при нормальній потужності. За нормальну потужність прийняти фактичне товарне виробництво попереднього звітного періоду.

У собівартість реалізованої продукції включаються:

- виробнича собівартість продукції, що була реалізована в звітному періоді;
- нерозподілені постійні загальновиробничі витрати;
- наднормативні виробничі витрати.

Витрати, зв'язані з операційною діяльністю, що не включаються в собівартість реалізованої продукції (адміністративні витрати, витрати на збут і ін.) кваліфікуються відповідно до П(С)БО 16.

Ступінь завершеності робіт з переробки давальницької сировини визначати методом співвідношення обсягу завершеності частини робіт до їх загального обсягу за контрактом у натуральному вираженні і сумі.

До складу основних фондів зараховуються об'єкти основних засобів при терміні їхньої служби понад 1 рік і вартістю понад 3000,00 грн.

До складу малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП) зараховуються тільки інструменти і пристосування терміном служби до 1 року і варті-

стю менш 3000,00 грн., при нарахуванні зносу у розмірі 100% їхньої вартості. Інші МШП враховуються в товарних запасах тільки в кількісному вираженні.

Також у наказі зазначені П.І.Б. працівників, яким можна робити видачу доручень. Термін видачі доручень – 10 днів, термін звіту за використане доручення – 3 дні. Нове доручення видається тільки при повному звіті за попередню. При необхідності видачі доручень особам, не зазначеним у списку, пишеться службова записка-дозвіл керівника.

Також тут зазначені відповідальні особи за здійснення операцій із продажу готової продукції, товарно-матеріальних коштовностей і послуг із правом підпису наказ-накладних і товарно-транспортних накладних, за заповнення податкових накладних.

Визначений порядок оприбуткування матеріальних цінностей на забалансовий облік або відповідальне збереження згідно листа або договору з дозволу генерального директора при наявності накладної, у якій зазначені ціни і відповідні реквізити матеріалів, що ставляться на забалансовий облік тобто на відповідальне збереження і давальницька сировина.

Списання матеріальних цінностей із забалансового обліку або відповідального збереження здійснюється згідно листа від власника матеріальних цінностей з дозволу генерального директора при наявності доручення на особу, що одержує матеріальні цінності або вимоги з написом „забаланс”, оформленого відповідно до порядку заповнення вимог на відпустку матеріальних цінностей.

У ТОВ «Чорноморська іграшка» для ведення обліку бухгалтерських операцій застосовується спеціальна програма "1С:Підприємство 7" і конфігурація (прикладне рішення) "Бухгалтерія для України". Де бухгалтерський і податковий облік ведеться відповідно до чинного законодавства України.

"1С:Бухгалтерія 7 для України" забезпечує вирішення всіх завдань, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства.

До складу "1С:Бухгалтерії 7 для України" включений план рахунків бухгалтерського обліку, що відповідає Наказу Міністерства Фінансів України "Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку й Інструкції про його ви-

користання" від 30 листопада 1999 р. № 291. Склад рахунків, організація аналітичного, валютного, кількісного обліку на рахунках відповідають вимогам законодавства щодо ведення бухгалтерського обліку і відображення даних у звітності. За необхідності користувачі можуть самостійно створювати додаткові субрахунки й розрізи аналітичного обліку.

Облік товарів, матеріалів і готової продукції реалізований згідно П(С)БО 9 "Запаси" й методичних вказівок із його застосування. Підтримуються такі способи оцінки матеріально-виробничих запасів під час їхнього вибуття:

- за середньою собівартістю;
- за собівартістю перших за часом придбання матеріально-виробничих запасів (спосіб ФІФО);
- за ціною продажу із застосуванням середнього відсотка націнки (для роздрібної торгівлі).

Для підтримки способів оцінки ФІФО на рахунках обліку матеріально-виробничих запасів ведеться партійний облік. Різні способи оцінки можуть застосовуватися незалежно для кожної організації.

За складами ведеться кількісно-сумовий облік. В "ІС:Бухгалтерії 7 для України" реєструються дані інвентаризації, які автоматично звіряються з даними обліку. На підставі інвентаризації виявляються надлишки і списуються недостачі.

Для кожного складу визначено матеріально відповідальну особу.

Автоматизовано облік операцій надходження й реалізації товарів і послуг. Під час продажу товарів виписуються рахунки на оплату, оформляються накладні й податкові накладні. Усі операції з гуртової торгівлі враховуються в розрізі договорів із покупцями й постачальниками.

Для роздрібної торгівлі підтримується як оперативне відображення роздрібною реалізації, так і відображення продажів за результатами інвентаризації.

Автоматизовано відображення повернень товарів від покупця й постачальнику.

В "ІС:Бухгалтерії 7 для України" підтримується використання декількох типів цін, наприклад: "гуртова", "дрібногуртова", "роздрібна", "закупівельна" тощо. Це спрощує відображення операцій надходження й реалізації.

Облік руху готівкових та безготівкових коштів і валютних операцій. Підтримується введення і друк платіжних доручень, прибуткових та видаткових касових ордерів. Автоматизовані операції розрахунків із постачальниками, покупцями та підзвітними особами, внесення готівки на розрахунковий рахунок і отримання готівки за грошовим чеком, придбання і продаж іноземної валюти, виплати (перерахування) заробітної плати, перерахування податків і внесків із заробітної плати. Під час відображення операцій суми платежів автоматично розбиваються на аванс і оплату. На підставі касових документів формується касова книга встановленого зразка.

Облік розрахунків із постачальниками й покупцями ведеться в гривнях. Розрахунки з контрагентами обліковуються за договором загалом або із вказівкою конкретних документів розрахунків. Спосіб ведення розрахунків визначається окремо для кожного договору.

Облік основних засобів, нематеріальних і малоцінних активів ведеться відповідно до П(С)БО 7 "Основні засоби", П(С)БО 8 "Нематеріальні активи", П(С)БО 9 "Запаси".

Для основних засобів і нематеріальних активів автоматизовані такі основні операції як: надходження, прийняття до обліку, нарахування амортизації, модернізація, передача, списання, інвентаризація, переоцінка (для основних засобів). Розподіл сум нарахованої амортизації ведеться за місяць між кількома рахунками або об'єктами аналітичного обліку.

Для малоцінних активів автоматизовані операції передачі до експлуатації і списання з експлуатації.

Для загальновиборничих витрат робиться їх розподіл згідно показників нормальної потужності, відповідно до П(С)БО 16 "Витрати".

Під час списання непрямих витрат можливе застосування різних методів розподілу за номенклатурними групами продукції (послуг). Для непрямих витрат можливі такі бази розподілу:

- обсяг випуску;
- планова собівартість;
- оплата праці;
- матеріальні витрати;
- прямі витрати;
- окремі статті прямих витрат.

В "1С:Бухгалтерії 7 для України" ведеться облік руху персоналу, включно з обліком співробітників за основним місцем роботи й за сумісництвом, внутрішнє сумісництво підтримується опціонально. Забезпечується формування типових форм за трудовим законодавством.

Автоматизовані:

- нарахування зарплати працівникам підприємства за окладом, іншими нарахуваннями й утриманням із можливістю зазначити спосіб відображення в обліку окремо для кожного виду нарахування;
- ведення взаєморозрахунків із працівниками до виплати зарплати й перерахування зарплати на карткові рахунки працівників;
- депонування;
- розрахунок регламентованих законодавством податків і внесків, оподатковуваною базою яких є заробітна плата працівників організацій;
- формування відповідних звітів (за ПДФО, за ЄСВ).

Під час виконання розрахунків враховується наявність на підприємстві:

- інвалідів;
- пенсіонерів.

"1С:Бухгалтерія 7 для України" дозволяє формувати й реєструвати всі необхідні податкові документи: податкові накладні, додатки до них.

У конфігурації реалізовано дві методики розрахунку податкової бази ("першої події") з ПДВ: оперативний розрахунок під час проведення документів і відкладене визначення податкових зобов'язань/кредиту наприкінці періоду.

Для контролю коректності податкового кредиту, показаного під час надходження, ведеться облік запасів у розрізі податкових призначень їх придбання.

Податковий облік ведеться у відповідності з розділом 3 ПКУ.

Поряд із бухгалтерським обліком доходів і витрат, ведеться облік різниць, що коригують фінансовий результат. Для нарахування різниць, пов'язаних з амортизацією необоротних активів (ст. 138 ПКУ), ведеться паралельний облік ОЗ і НМА для цілей бухгалтерського й податкового обліку.

За даними податкового обліку автоматично формується Декларація з податку на прибуток.

"1С:Бухгалтерії 7 для України" дозволяє реєструвати доходи і витрати (за необхідності) юридичних і фізичних осіб - платників єдиного податку.

Автоматично формуються Книга обліку доходів (доходів і витрат) для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, а також Декларації платників Єдиного податку - юридичних та фізичних осіб.

"1С:Бухгалтерія 7 для України" надає бухгалтерії набір стандартних звітів, які дозволяють аналізувати дані залишків, оборотів рахунків і проводок. Серед них оборотно-сальдова відомість, шахова відомість, оборотно-сальдова відомість по рахунку, обороти рахунку, картка рахунку, аналіз рахунку, аналіз субконто, обороти між субконто, зведені проводки, головна книга, діаграма.

Експрес-перевірка ведення обліку допомагає головному бухгалтеру в будь-який момент отримати зведену й деталізовану інформацію про коректність даних. Усі перевірки об'єднані в групи:

- положення облікової політики,
- аналіз стану бухгалтерського обліку,
- операції по касі,
- облік ПДВ,

- облік виробничих операцій,
- визначення фінансових результатів.

Звіт про результати експрес-перевірки супроводжується коментарями до кожної виконаної перевірки, які містять:

- предмет контролю,
- результат перевірки,
- можливі причини помилок,
- рекомендації щодо усунення помилок.

В "1С:Бухгалтерію 7 для України" включено обов'язкові (регламентовані) звіти, призначені для подання власникам організації й контролюючим державним органам, включно з формами бухгалтерської звітності, податкові декларації, звіти для органів статистики й державних фондів.

Регламентована звітність, що подається в податкові органи, може бути автоматично експортована у формат, затверджений державним органом, який реалізує податкову політику (у файли з розширенням XML). Так звані "схеми" (файли з розширенням *.xsd), за якими відбуваються формування файлів XML з даними звітів, поставляються й оновлюються разом із набором регламентованої звітності.

Конфігурація інтегрована із сервісом здачі електронної звітності 1С:Звіт (ЗЕЗ). Сервіс ЗЕЗ надає можливість безпосередньо з конфігурації:

- сформувати регламентовану звітність у різні державні органи;
- перевірити заповнення (використовуючи вбудовані камеральні перевірки) і роздрукувати документи;
- зашифрувати й підписати електронним цифровим підписом
- надіслати звіти до контролюючих органів і отримати квитанцію про доставку звіту за призначенням;
- зберегти на електронних носіях;
- отримувати розшифровку показників звітів ЗЕЗ у конфігурації 1С:Підприємства.

Користувачі можуть самостійно вибрати варіант використання підсистеми регламентованої звітності: традиційна підсистема або сервіс ЗЕЗ.

Тісна інтеграція сервісу ЗЕЗ із типовими конфігураціями дозволяє передавати дані облікової системи без створення проміжних файлів експорту, а також отримувати розшифровки сум показників звітів сервісу ЗЕЗ у програмі.

Тобто ця програма оптимізує роботу бухгалтерії і дає змогу швидко і в повному обсязі виконувати всі потрібні для бухгалтерського обліку дії.

3.2 Організація на підприємстві обліку операцій з основними засобами

Бухгалтерський облік основних засобів, що у використовуються у виробничій діяльності ведеться на рахунку 10 „Основні засоби”.

До рахунку 10 „Основні засоби” відкривають наступні субрахунки:

101 „Земельні ділянки”;

102 „Капітальні витрати на поліпшення земель”;

103 „Будинки та споруди”;

104 „Машини та обладнання”;

105 „Транспортні засоби”;

106 „Інструменти, прилади та інвентар”;

107 „Робоча і продуктивна худоба”;

108 „Багаторічні насадження”;

109 „Інші основні засоби”.

У ТОВ «ДРУЖБА СВК» відкрито субрахунки 103, 104, 105, 106 і 109.

На субрахунку 103 "Будинки та споруди" ведеться облік наявності та руху будинків, споруд, їх структурних компонентів та передавальних пристроїв, а також житлових будівель.

На субрахунку 104 „Машини та обладнання” обліковується наявність та рух виробничих машин і обладнання.

На субрахунку 105 „Транспортні засоби” ведуть облік транспортних засобів, призначених для переміщення людей і вантажів.

На субрахунку 106 "Інструменти, прилади та інвентар" ведеться облік інструментів, приладів та інвентарю.

На субрахунку 109 „Інші основні засоби” ведеться облік основних засобів, які не включені до наведених вище субрахунків рахунка 10 "Основні засоби".

Аналітичний облік основних засобів ведеться на досліджуваному підприємстві по інвентарних об'єктах. Кожному інвентарному об'єкту присвоюють інвентарний номер, який наносять на об'єкт і вказують в первинних документах і реєстрах з обліку основних засобів. Облік також ведеться по видах основних засобів, місцях їх експлуатації, матеріально відповідальних особах.

Аналітичний облік основних засобів здійснюється в інвентарних картках. Вони містять інформацію про технічні особливості об'єкта, їх інвентарний номер, первісну вартість, норму амортизації та інше. Записи в інвентарних картках здійснюються за даними первинних документів, технічних паспортів. Картки складаються в одному примірнику і зберігаються у бухгалтерії в картотеці.

Організація обліку надходження основних засобів

Ми знаємо, що ОЗ підприємства можуть набувати внаслідок:

- купівлі у інших підприємств;
- внеску до статутного капіталу засновників підприємства;
- власного виготовлення;
- обміну на інший актив;
- безоплатного отримання.

Основні засоби відображаються по дебету рахунку 10 в момент їх надходження на підприємство, але лише у випадку, якщо об'єкт основних засобів:

- не потребує монтажу;
- вводиться в експлуатацію відразу ж після надходження на підприємство.

За досліджуємий період на підприємстві не було змін в структурі ОЗ, але в 2020 році було зроблено надходження ОЗ, а саме куплено.

Одиницею обліку ОЗ є об'єкт основних засобів, зарахований на баланс за первісною вартістю, яка включає, зокрема, суми, сплачені постачальникам та

підрядникам, реєстраційні збори, державне мито, аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт ОЗ, витрати на транспортування тощо (пункти 7 і 8 П(С)БО 7).

ТОВ «Чорноморська іграшка» 30 травня 2020 року придбало модем UNSM 12.03GSM к500. Відповідно до положень Інструкції №291 та Методрекомедацій №561 витрати на придбання (створення, будівництво) об'єкта ОЗ обліковуються на відповідних субрахунках рахунка 15 «Капітальні інвестиції». Придбавши ОЗ, підприємство мусить ввести його в експлуатацію, щоб мати змогу використовувати у господарстві. А введення ОЗ в експлуатацію відображається за дебетом субрахунків рахунка 10 «Основні засоби» і кредитом відповідних субрахунків рахунка 15.

ТОВ «Чорноморська іграшка», дотримуючись всіх вимог щодо обліку надходження ОЗ, складає комісію. Голова комісії – директор і два члени – головний бухгалтер, та замісник головного бухгалтера. На комісію, яка складає та оформлює «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (форма №ОЗ-1), покладається і визначення строку корисного використання об'єкта ОЗ.

Акт приймання-передачі складається на підставі наказу керівника підприємства.

За потреби (аналіз внутрішніх чи зовнішніх чинників) комісія покликана також засвідчити, наприклад, зміни щодо строку корисного використання того чи іншого об'єкта. При визначенні строку корисного використання об'єкта ОЗ кожне підприємство має враховувати умови згідно з п. 24 П(С)БО 7:

- 1) очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- 2) фізичний та моральний знос, що передбачається;
- 3) правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта й інші фактори.

Відповідно до п. 10 Методрекомедацій №561, підставою для зарахування на баланс ОЗ, як було зазначено вище, є «Акт приймання-передачі

(внутрішнього переміщення) основних засобів» (форма №ОЗ-1), затверджений наказом Мінстату від 29.12.95 р. №352.

На основі форми №ОЗ-1, технічної та іншої документації заповнюється в одному примірнику Інвентарна картка обліку основних засобів (форма №ОЗ-6). Документ застосовується для обліку всіх видів ОЗ, а також для групового обліку однотипних об'єктів ОЗ (що надійшли в експлуатацію в одному календарному місяці, і таких, що мають одне і те саме виробничо-господарське призначення, технічну характеристику та вартість).

Господарські операції та кореспонденцію рахунків наведено у таблиці 3.1. Розрахунки велись з банківського рахунку.

Таблиця 3.1 - Журнал господарських операцій з придбання ОЗ

№	Господарська операція	Д-т	К-т	Сума
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1	Перераховано кошти постачальнику «Торгтехніка 98» за обладнання	371	311	1980
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	330
3	Отримано обладнання за предоплатою	152	631	1650
4	Списана раніше відображена сума податкового кредиту з ПДВ при оприбуткуванні обладнання	644	63	330
5	Введено в експлуатацію за актом приймання – передачі обладнання	106	152	1650
6	Зроблен взаємозалік	631	371	1650

ТОВ «Чорноморська іграшка» автоматизувало бухгалтерський облік на підприємстві за допомогою програми "1С: Бухгалтерія 7 для України" на платформі "1С: Підприємство 7.2" , що дозволяє вести облік основних засобів відповідно до чинного законодавства.

В програмі повністю автоматизовані операції по обліку основних засобів: надходження, ухвалення до обліку, переміщення, модернізація , реалізація, списання основних засобів. Надається можливість реєстрації додаткових витрат, пов'язаних з придбанням та монтажем основного засобу , та їх включення до первісної вартості основного засобу.

При прийнятті основного засобу до обліку в інформаційну базу вносяться відомості, необхідні для обліку основного засобу і подальшого нарахування амортизації у бухгалтерському та податковому обліку.

Організація обліку зносу (амортизації) основних засобів

Під впливом часу, сил природи та в процесі експлуатації основні засоби поступово зношуються. Вони вироджують свої первинні фізичні якості, знижуються їх техніко-експлуатаційні можливості, в результаті зменшується реальна балансова вартість основних засобів.

Амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, протягом строку корисного використання активу. Вона відображає процес поступового списання (погашення) вартості об'єкта протягом часу його корисного функціонування та забезпечує дотримання принципу співвідношення витрат з доходами.

Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів, накопичена з початку строку їх корисного використання.

Земля та інші основні засоби, які мають необмежений строк корисного використання, не є об'єктом амортизації.

Строк корисної експлуатації основних засобів – це період часу, протягом якого основні засоби будуть використовуватися підприємством, або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції.

Метод амортизації основних засобів обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу використання активу.

Так, ТОВ «Чорноморська іграшка» обрало прямолінійний метод нарахування амортизації.

За цим методом вартість об'єкта, що амортизується, рівномірно списується (розподіляється) протягом строку його служби. При цьому річна норма та річна сума амортизації залишаються постійним на весь строк корисної служби об'єкта, накопичена амортизація збільшується, а балансова вартість об'єкта зменшується.

Метод прямолінійного списання має свої переваги та недоліки.

Перевагами цього методу є простота розрахунку та рівномірність розподілення суми амортизації між обліковими періодами, що забезпечує співставлення собівартості продукції з доходом від реалізації.

Недоліком його вважають те, що він не враховує моральний знос, різницю у використанні виробничої потужності основних засобів в різні роки їх експлуатації та необхідність збільшення витрат на ремонт в останні роки служби.

Метод амортизації основного засобу переглядається, якщо відбулися суттєві зміни в очікуваному періоді способі надходження економічних вигод від використання цих активів. Необхідність зміни методу амортизації може бути пов'язана, наприклад, з прискоренням морального старіння обладнання через появу на ринку нового виду обладнання, яке здатне ефективніше виконувати ті ж самі функції, але з кращими параметрами.

Для обліку зносу основних засобів призначено субрахунок 131 „Знос основних засобів”. За кредитом рахунку відображається нарахування амортизації, за дебетом – зменшення суми амортизації.

Аналітичний облік зносу основних засобів ведеться відповідно за видами основних засобів.

Для нарахування амортизації підприємство виконує такі проводки (таблиця 3.2.)

Щомісячне нарахування амортизації по всіх основних засобах виконується автоматично регламентними операціями закриття місяця.

Для аналізу інформації з наявності і руху основних засобів на підприємстві, і також суми нарахованої амортизації по бухгалтерському та податковому обліку, постійним і тимчасовим різницями призначено звіт " Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію". Інформація може бути згрупована і відібрана по підрозділах, матеріально - відповідальних особах, амортизаційних групах та за іншими ознаками.

Таблиця 3.2. - Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума 2019 р	Сума 2020 р
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
01	Нарахування амортизації на об'єкти призначення:			2936,00	1852,00
01.1	виробничого	23 «Виробництво»	131 «Нарахування амортизації»	1336,00	848,00
01.2	Загально-виробничого	91 «Загально-виробничі витрати»	131 «Нарахування амортизації»	734,00	463,00
01.3	адміністративного	92 «Адміністративні витрати»	131 «Нарахування амортизації»	587,00	370,00
01.4	збутового	93 «Витрати на збут»	131 «Нарахування амортизації»	279	171

Організація обліку вибуття основних засобів

Згідно з чинним законодавством підприємства мають право продавати зайві основні засоби, безоплатно передавати іншим підприємствам, установам, організаціям, а також ліквідувати їх, якщо вони фізично або морально застаріли і ремонт їх неможливий або економічно недоцільний (а також внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха).

Для опису вибуття основних засобів у ТОВ «ДРУЖБА СВК» візьмемо за приклад реалізацію витрини Невада 1,84 м за 6800 грн, яка відбулася у 2020 р.

Вибуття основних засобів з підприємства оформляється Актом на списання основних засобів (ф. № 03-3), у якому вказується причина вибуття, первинна вартість об'єкта, що вибуває, сума нарахованого зносу, залишкова вартість, витрати, пов'язані з вибуттям (реалізацією, ліквідацією), а також сума одержаного доходу. На підставі оформлених актів роблять відповідні записи в бухгалтерському обліку.

Для опису бухгалтерського обліку складаємо журнал господарських операцій (таблиця 3.3.) В картці рахунка 286 вказана залишкова вартість вітрини

Невада 1,84 м. В видатковій накладній № ЛНА-000008 від 7 вересня 2020 р. вказана сума, за якою була реалізована вітрина Невада 1,84 м.

Таблиця 3.3. - Облік по реалізації основних засобів

№	Зміст господарської операції	Дебет рахунка	Кредит рахунка	Сума
	1	2	3	4
1	Списано реалізовані об'єкти за залишковою вартістю	943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»	104 «Машини та обладнання»	1470,38
2	Списана сума зносу, нарахованого по цих об'єктах	131 «Знос основних засобів»	104	2205,57
3	Зараховано в доход від реалізації необоротних активів суму, яка підлягає сплаті покупцями (дебіторами) за продані їм основні засоби	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	742 «Доход від реалізації необоротних активів»	6800
4	Відображено суму податкового зобов'язання по ПДВ, визначену за встановленою ставкою до суми доходу від реалізації	742 «Доход від реалізації необоротних активів»	641 «Розрахунки за податками»	1133,33
5	Зараховано на рахунках підприємства кошти, одержані від покупців за реалізовані основні засоби	31 «Рахунки в банках»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	6800

Організація обліку ремонтів та модернізації основних засобів

Обов'язковою умовою ефективного використання і продовження строку експлуатації основних засобів є постійне підтримання їх в робочому стані за рахунок проведення періодичних ремонтів і технічного обслуговування та поліпшення.

На сьогодні облік витрат на поліпшення і ремонт основних засобів регулюється двома основними документами:

- бухгалтерський облік — Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (далі – П(С)БО 7);
- податковий облік — Податковим Кодексом України, далі ПКУ.

ТОВ «Чорноморська іграшка», на підставі п. 14 П (С) БО7 первісну вартість основних засобів збільшує на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що приз-

водить до збільшення майбутніх економічних вигод, спочатку очікуваних від використання об'єкта основних засобів. Витрати, що здійснюються для забезпечення майбутніх економічних вигод, спочатку очікуваних від використання об'єкта основних засобів, включаються до складу витрат звітного періоду п. 15 П(С) БО7). Таким чином, для цілей відображення операцій у бухгалтерському обліку підприємству необхідно чітко розмежовувати ремонт основних засобів та їх поліпшення.

Витрати на поліпшення основних фондів відносяться, згідно П (С) БО7, у збільшення їх первісної вартості з наступним нарахуванням амортизації на всю вартість основних фондів (і в тому числі на суму цього поліпшення).

Збільшення економічних вигод може бути досягнуто двома шляхами:

- збільшення надходжень грошових коштів внаслідок зростання виробничої потужності об'єкту,;
- зменшення витрат, пов'язаних з використанням об'єкту основних засобів.

Витрати на ремонт основних засобів обліковують на рахунках 23 „Виробництво”, 91 „Загальновиробничі витрати, 92 „Загальногосподарські витрати”, 93 „Витрати на збут”, 94 „Інші витрати”, залежно від того, де їх використовують: у виробництві, при реалізації продукції, у житлово-комунальному господарстві.

Ремонт основних засобів здійснюють на основі заяви керівників виробничих підрозділів, у яких експлуатуються основні засоби; що потребують ремонту. При ремонті господарським способом інженер механік господарства складає - Відомість дефектів на ремонт машин.

Закінчений ремонт будівель, споруд, машин та інших ОЗ оформляють Актом приймання передачі відремонтованих і реконструйованих об'єктів.

Аналітичний облік витрат на ремонт основних засобів ведуть у Виробничому звіті, а синтетичний у журналі-ордері № 10.2.с.г. та Головній книзі.

У таблиці 3.4 наведемо приклад поліпшення ОЗ на досліджуваному підприємстві.

Таблиця 3.4. - Модернізація і ремонт машин та обладнання. Підрядний спосіб

№	Зміст операції	Обороти за рахунками				Сума
		Основні господарські операції		Операції розрахунків з податками		
		Дт	Кт	Дт	Кт	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Роботи з модернізації об'єкта прийнято за актом, їх вартість зараховано до складу капітальних витрат	152	631			14000
2.	Нараховано податковий кредит з ПДВ (проведення одночасно з проведенням 1)			641	631	2800
3.	Виконання ремонтних робіт прийнято за актом, їх вартість зараховано до складу витрат звітного періоду	977	631			5700
4.	Нараховано податковий кредит з ПДВ (проведення одночасно з проведенням 3)			641	631	1140
5.	Сплачено підрядчикам за виконані роботи	631	311			23640
6.	Капітальні витрати (витрати, понесені у зв'язку з модернізацією) зараховуються на збільшення первісної вартості об'єкта	104	152			14000
7.	Витрати, понесені у зв'язку з проведенням ремонту, зараховуються на зменшення фінансових результатів звітного періоду	793	977			5700

При здійсненні ремонту підрядним способом, виникає податкове зобов'язання з ПДВ; при господарському способі ремонту податкове зобов'язання з ПДВ не виникає.

Слід зазначити, що витрати не лише на ремонт, а й на інші заходи, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані (проведення технічного огляду, нагляду, обслуговування тощо) та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигід від його використання, включаються до складу витрат.

3.3 Контроль стану, руху та використання основних засобів

Для забезпечення контролю за збереженням основних засобів кожному інвентарному об'єкту при надходженні його в господарство присвоюють відпо-

відний номер, який залишається за ним зазвичай на весь період перебування у господарстві.

Стадії перевірки основних засобів зображені на рис. 3.1.

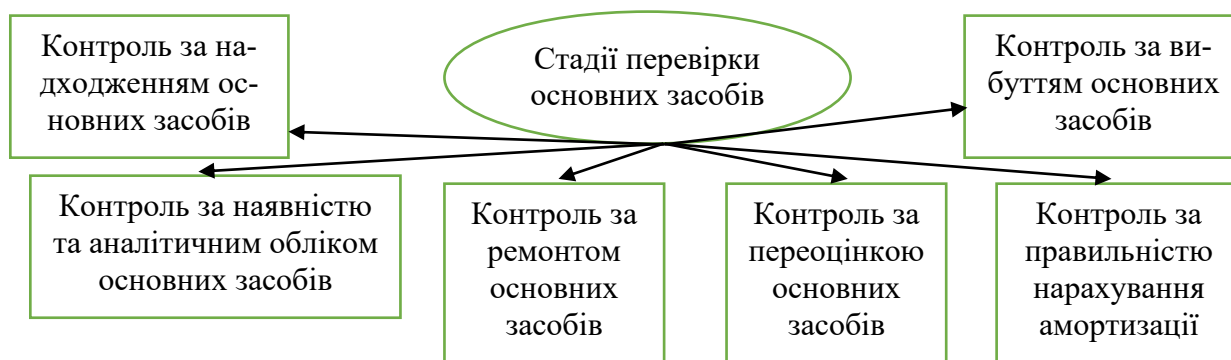

Рис.3.1 – Стадії перевірки основних засобів

Важливим завданням контролю необоротних активів є перевірка правильності відображення в обліку руху основних засобів. Для цього здійснюють контрольні вибіркові обстеження об'єктів основних засобів, виявляють відповідність їхнього фактичного стану з технічною документацією. Первинні документи на прийняття основних засобів порівнюють із даними складського обліку, бухгалтерськими реєстрами, журналом реєстрації доручень та платіжними документами.

При контролі правильності оцінки необоротних активів основним порушенням є заниження їх вартості. Основними причинами таких порушень є недотримання керівниками та працівниками окремих державних підприємств чинних нормативних актів щодо обліку активів, своєчасного та якісного проведення інвентаризації та індексації державного, майна.

Внутрішній контроль операцій з необоротними активами охоплює всі аспекти управління та використання необоротних активів. На нашу думку, проведення внутрішнього контролю операцій з необоротними активами дає можливість з однієї сторони виявити недоліки в роботі підприємства щодо обліку та використання необоротних активів, а з іншої - сприяє покращенню управлінню.

В результаті перевірки правильності відображення у бухгалтерському обліку необоротних матеріальних активів встановлена відповідність даних фінан-

сової звітності (відповідні рядки ф.1 «Балансі» та ф.5 «Примітки до ручної фінансової звітності») даним аналітичного обліку. Достовірність оцінки й відповідність критеріям визнання, а також аналітичний та синтетичний облік основних засобів в цілому на мою думку відповідає вимогам П(С)БО №7 «Основні засоби».

Основні засоби обліковують за кожним інвентарним об'єктом. Для індивідуального обліку інвентарні об'єкти нумерують, тобто присвоюють їм інвентарні номери.

Аналітичний облік основних засобів ведуть в інвентарних картках. На кожний об'єкт відкривають окрему картку (ф. ОЗ-6), де вказують назву та призначення об'єкта, його місцезнаходження, стислу характеристику, дані про капітальний ремонт та інші показники.

Відкриті картки записують в опис, чим забезпечується контроль за їх наявністю. Інвентарні картки, зареєстровані в описі, розміщують у картотеці згідно з класифікаційними групами, до яких належать об'єкти.

Обліковують основні засоби на рахунку 10 «Основні засоби ». Це активний матеріальний рахунок, за дебетом якого відображають наявність та надходження об'єктів основних засобів, а за кредитом – їх вибуття. До цього рахунку застосовують субрахунки згідно із прийнятою класифікацією.

Основні засоби надходять на підприємство в порядку капітальних інвестицій, облік яких ведуть на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Оприбутковують об'єкти у складі основних засобів за актами у дебет рахунка 10 «Основні засоби» з кредиту рахунків 15 «Капітальні інвестиції», 42 «Додатковий капітал» тощо.

За даними інвентарного списку основних засобів, описів інвентарних карток з обліку основних засобів і самих інвентарних карток обліку основних засобів порушень не встановлено.

В звітному періоді індексація балансової вартості основних засобів не проводилась.

Інвентаризація основних засобів на підприємстві проведена відповідно до Інструкції по інвентаризації, затвердженої Наказом Міністерства України від 11.08.1994р. №69.

У звітному 2020 році підприємством введено в експлуатацію основні засоби на суму 263 тис.грн., а вибуло на 1161 тис. грн.

Нарахування амортизації здійснюється впродовж терміну корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання чи консервації.

Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання.

Амортизація до 31.03.2012р. нараховувалась з використанням методу зменшення залишку відповідно до податкового обліку згідно з Законом України Про оподаткування прибутку підприємства від 22.05.1997р. №283І97-ВР, а з 01.04.2012р. відповідно до П(С)БО №7 «Основні засоби» та ст. 145 Податкового кодексу прямолінійним методом.

В процесі перевірки отримано достатньо свідочств, які дозволяють зробити висновок про достатню в цілому правильність відображення в обліку та звітності операцій, пов'язаних з рухом, амортизацією та поновленням основних засобів відповідно до П(С)БО №7 «Основні засоби» та обраної облікової політики.

Основні засоби на 31.12.2020 р. складають 30262 тис. грн.

На підприємстві правильно відображено в обліку й реальності балансових і звітних даних. Первинні документи законні, господарські операції є доцільними, порушень і зловживань не виявлено.

За первинними документами й картками обліку руху основних засобів перевірено своєчасність і повноту оприбуткування надходження основних засобів. Зокрема з'ясовано, що затрати на доставку і монтаж враховані в первісній

вартості, в обліку відображені суми зносу основних засобів, які були в експлуатації. На всіх предметах є інвентарні номери.

Була проведена ретельна перевірка операцій щодо безплатного надходження і вибуття та ліквідації основних засобів. Всі акти були складені правильно, виправлень і підчисток не виявлено.

Доцільність ліквідації основних засобів перевірено суцільним способом за актами, зокрема, правильність їх складання, наявність актів на дефектність предметів, повноту і своєчасність оприбуткування матеріалів від ліквідації, відображення збитків від ліквідації не повністю амортизованих засобів, порушень не було встановлено.

Перевірено правильність розрахунку амортизаційних відрахувань на початок звітного періоду та за весь період, а також перевіряється обґрунтованість визначення балансової вартості окремих об'єктів основних засобів. Згідно з чинним законодавством підприємство не збільшувало балансову вартість основних засобів.

Зменшення балансової вартості основних засобів відбулося за рахунок вибуття повністю амортизованих засобів (1148 тис.грн.).

Балансова вартість визначена правильно для всіх груп основних засобів.

За реєстрами бухгалтерського обліку в журналі-ордері № 10/1, Головній книзі та річній звітності було перевірено повноту відображення нарахованих сум зносу (амортизації) основних засобів, порушень виявлено не було.

Залишкова вартість основних засобів у формі №1 «Баланс» відображена правильно.

Рекомендації щодо покращення використання основних засобів:

- встановити мінімальний термін корисного використання різних видів основних засобів;
- переглянути строки амортизації основних засобів з метою зменшення амортизаційного періоду і збільшення витрат підприємства з метою оптимізації податку на прибуток;

- удосконалити структуру основних засобів шляхом збільшення їх активної частини.

Висновки до розділу 3

В третьому розділі кваліфікаційного дослідження розглянуто та проаналізовано:

1. Розглянута загальна характеристика організації бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві. У ТОВ «Чорноморська іграшка» використовується програма «1С: Підприємство», оскільки у ній наявна інтеграція із стандартними програмними продуктами, такі як, MS Excel, Word. Оскільки продукти MS Excel та Word є стандартами обробки текстової та електронної інформації, це дає змогу передавати інформацію, отриману за допомогою програмного продукту, різним користувачам, тобто інформація, яка отримана за допомогою обраної програми може бути переформатована у інші програмні середовища.

2. Проаналізовано облік основних засобів із застосуванням комп'ютерних технологій у ТОВ «Чорноморська іграшка». Можна зробити висновок, що впровадження автоматизованих систем ведення бухгалтерського обліку – це процес, результатом якого є покращення якості облікових даних і, як наслідок, підвищення ефективності управління підприємством.

3. Розглянуто шляхи удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів. Запропоновано повну автоматизацію обліку основних засобів. Викликано це необхідністю оперативного одержання відомостей про рух основних засобів, своєчасного та правильного розрахунку сум амортизації, визначення зносу відповідно до встановлених норм тощо.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, бухгалтерський облік основних засобів – дуже важливий та необхідний напрям бухгалтерського обліку. Особливої важливості нині, на етапі становлення та розвитку ринкових відносин, набуває отримання достовірних даних про майно.

Сьогодні організації мають можливість виявити ініціативи в плані порушення і ведення обліку, що вимагає від обліковців певних творчих здібностей та великої кількості знань для його оптимізації.

Ускладнюють роботу обліковців важкість переходу до праці в умовах ринкових взаємовідносин та сучасної системи, недосвідченість праці в таких умовах, недосконалість і суперечливість нормативних документів, відсутність позитивних прикладів.

«1С: Підприємство» дає змогу організувати обмін даними з будь-якими системами. Програмні продукти системи «1С: Підприємство» можуть бути адаптовані до будь-яких особливостей обліку в конкретній організації. Автоматизування робочого місця працівника у сфері обліку дає змогу використовувати ПК та піднімає на новий ступінь процес реєстрації господарських операцій. Бухгалтер працює на машині в діалоговому режимі, використовує зворотній зв'язок у процесі обробки інформації й отримує відповідні вихідні документи.

Комп'ютерна система обліку оперативно відображає основні процеси, пов'язані з отриманням різних порівняних показників, які характеризують фінансово-господарську діяльність господарства. У цій обліковій системі інформація йде по єдиному каналу і використовується для всіх потреб управління. Як бачимо, комп'ютерна система обліку – успішне сполучення професійних якостей і функцій користувача з інтелектуальними можливостями ПК, що дає змогу отримати потрібні для оперативного контролю та керування дані.

Новим щабелем користування обчислювальною технікою є використання мереж комп'ютерів, що надають можливість результативно сполучати можливості ліній зв'язку та ПК.

Об'єктом дослідження даної кваліфікаційної роботи є ТОВ «Чорноморська іграшка», що засноване у 1997 році. Основним видом економічної діяльності є оброблення металів та нанесення покриття на метали (КВЕД 25.61). Засновниками товариства є фізичні та юридичні особи України. Керівником організації є Зеленьак Василь Васильович.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновки:

- у звітному році у порівнянні з попереднім роком обсяг виробництва зменшився на 33,80 т або на 8.54%. Також можна побачити і зменшення обсягу продукції у порівнянних цінах на 1111,6 тис. грн. або на 4,49%. При цьому обсяг продукції у діючих цінах навпаки збільшився на 2727 тис. грн. або на 13%. Це все відбулося через спад цін та рівня інфляції.

- валовий прибуток в порівнянні з попереднім роком збільшився на 3984 тис. грн.

- повна собівартість реалізованої продукції зменшилась на 6864 тис грн. або на 18,43 % порівняно з попереднім роком. На зміну собівартості вплинула сума адміністративних витрат, вона зменшилась у звітному році на 1952 тис. грн. або на 34,27%, та сума витрат на збут, яка зменшилась на 163 тис. грн. або на 18,89 %.

- фінансовий результат до оподаткування зріс на 30 тис. грн. або на 23,08 %. Це відбулося за рахунок змін фінансового результату від іншої діяльності, який збільшився на 56 тис. грн.

- зменшення обсягу виробництва призвело до зростання показника матеріаловіддачі продукції на 0,369 грн. або 36,64%. Матеріаломісткість продукції навпаки зменшилася на 0,266 грн.

- середньооблікова кількість персоналу не змінилася, але продуктивність праці в 2020 році зменшилася на 1709,9 грн. Фонд оплати праці також зменшився на 328 тис грн. або на 7,69%.

- середньорічна вартість основних засобів значно зменшилась у звітному році на 1691,5 тис. грн. або на 22,30 %, ці зміни не принесли позитивного результату.

- фондоддача по продукції зростає на 1.078 грн. Це говорить про те, що застосування нового обладнання дає очікуваний приріст виробництва. Але підприємству слід переглядати ефективність використання працівниками виробничого обладнання, чи не потрібна йому модернізація, щоб зменшити кількість можливого браку та прискорити виробничий процес.

Організація бухгалтерського обліку у ТОВ «Чорноморська іграшка» є задовільною. Наявність достатньої кількості працівників у бухгалтерії дозволяє ефективно розподілити посадові обов'язки задля оперативного та повного відображення господарських операцій на підприємстві. Розподіл обов'язків за об'єктами обліку надає працівнику можливість займатися контролем саме своєї сфери, у якій він має найбільші знання та досвід.

Підприємство веде управлінський, фінансовий та податковий облік за автоматизованою формою, користуючись програмами «1С: Бухгалтерія 7», «М.Е.Дос», «ЛІГА:ЗАКОН» та програмами MS Office: MS Word та MS Excel.

Інформаційний масив щодо обліку основних засобів в автоматизованому програмному продукту «1С: Бухгалтерія 7. Редакція 2.0» забезпечує, як вимоги обліку, так і функції управління (відновлення основних засобів за їх матеріально-речовим складом і кількістю відокремлених об'єктів), при надходженні та реалізації яких приймаються відповідні облікові рішення.

Для деталізації положень, викладених у Наказі про облікову політику суб'єкта господарювання здійснюється налаштування параметрів обліку в частині обліку основних засобів автоматизованої програми «1С: Бухгалтерія 7. Редакція 2.0». Для узагальнення та збереження інформації щодо обліку основних засобів у програмі передбачено довідник «Основні засоби» (меню Довідники – «ОЗ і НМА» – «Основні засоби»), що не змінюються з часом і не залежать від специфіки суб'єкта господарювання при їх оприбуткуванні.

Автоматизація системи бухгалтерського обліку уможливіє істотно полегшити працю бухгалтера, позбавити його від трудомістких розрахунків, підвищити оперативність та точність облікової інформації. Найбільш ефективним, на нашу думку, є використання програмного продукту «1 С: Підприємство 8.3.

Редакція 2.0», що забезпечує більш повний спектр можливостей для ведення обліку з урахуванням нормативно-законодавчих змін.

Запропоновано шляхи вдосконалення організації обліку основних засобів, що сприятимуть удосконаленню виробничого процесу, підвищенню кінцевих результатів суб'єкта господарювання, серед яких: проведення внутрішньої перевірки основних засобів уповноваженою особою, автоматизація облікового процесу за допомогою введення «задач» автоматизації, формування ремонтного фонду на підставі забезпечень майбутніх витрат і платежів, використовуючи для цих цілей субрахунок 474 «Забезпечення інших виплат і платежів».

Важливим шляхом підвищення ефективності використання основних засобів є зменшення кількості зайвого обладнання і швидке залучення в виробництво не встановленого обладнання.

Поліпшення використання основних засобів і виробничих потужностей залежить в значній мірі від кваліфікації кадрів. Творче і сумлінне ставлення працівників до праці є важливою умовою поліпшення використання основних засобів і виробничих потужностей.

За результатами дослідження можна порадити наступні шляхи удосконалення обліку основних засобів:

1) вибір оптимальної за складом і обсягом облікової інформації, яка забезпечить реалізацію тих завдань, які поставлені перед обліком основних засобів;

2) розробка та запровадження раціональних схем документообігу, що дозволяти би своєчасно виконувати поставлені завдання при мінімальних витратах трудових, матеріальних та фінансових ресурсів;

3) удосконалення змісту та складу носіїв інформації з обліку основних засобів;

4) повна комп'ютеризація обліку основних засобів. Викликано це необхідністю оперативного одержання відомостей про рух основних засобів, своєчасного та правильного розрахунку сум амортизації, визначення зносу у відповідності до встановлених норм тощо;

5) переглянути строки амортизації основних засобів з метою зменшення амортизаційного періоду і збільшення витрат підприємства з метою оптимізації податку на прибуток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” : від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами та доповненнями). веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність”: від 16.04.1991 р. № 959- XII (із змінами та доповненнями). веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436 - IV. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Цивільний Кодекс України № 435-IV від 16 січ. 2003 р. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". веб-сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE22868>
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 “Основні засоби”, затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92, зі змінами та доповненнями від 3 вересня 2012 р. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
8. ПСБО 14 "Оренда" Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 181 від 28.07.2000. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 27 “Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність”, затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92, зі змінами та доповненнями від 3 вересня 2012 р. веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03>
10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» // IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. веб-сайт. URL: http://zakon4.rada.gov.ua /laws/show/929_014.

11. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]: затв. М-вом фінансів України 30 лист. 1999 р.: [за станом на 10 січня 2012 р.] // Законодавство України. веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

13. Бондар М.І. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Київської області): Дис. канд. екон. наук: 08. 06. 04. — К., 2001.

14. Бондар М.І., Єфіменко В.І., Ловінська Л.Г. та ін.. Фінансовий облік: підручник у 2ч. — Ч. 1. — К.: КНЕУ, 2012. — 553 с. 1,

15. Бондар О. До питання оцінки основних засобів підприємства в бухгалтерському обліку / О. Бондар // Бухгалтерський облік і аудит. — 2010. — № 3. — С. 23-28.

16. Бутинець Т. А. Основні засоби: точка зору економіста / Т. А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. — 2012. — С. 22–36.

17. Валькова Н. В., Данілкова А. Ю. Переваги та недоліки впровадження автоматизованої системи ведення обліку в Україні. URL: <https://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy/accounting-and-auditing/3196-valkova-hb-danlkova-alo.3,1>

18. Валькова Н. В., Данілкова А. Ю. Переваги та недоліки впровадження автоматизованої системи ведення обліку в Україні. URL: <https://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy/accounting-and-auditing/3196-valkova-hb-danlkova-alo.3,3>

19. Виговська Н. Г. Удосконалення обліку амортизації: стан, проблеми, перспективи. Моної рафія. — Житомир: ЖІТІ, 2002. — 340 с.

20. Войнаренко М. П. Особливості впровадження комп'ютерної форми обліку на підприємстві. Вісник Технологічного університету Поділля. 2003. № 3. С. 72–76. 1,1

21. Войнаренко М. П. Особливості впровадження комп'ютерної форми обліку на підприємстві. Вісник Технологічного університету Поділля. 2003. № 3. С. 72–76. 1,3

22. Гарасим П. М., Журавель Г. П., Хомин П. Я. Курс фінансового обліку. Навч. посібник.- К.: Знання,2007. - 566с.

23. Гартвич А. 1С:Бухгалтерія 8 як на долоні. — М.: 1СПаблішнг,2012. 3

24. Гаценко О. П. Облік необоротних активів в умовах формування ринкових відносин: Автореф. дис... канд. скоп, наук: 08. 06. 04. — Національний аграрний університет. — К., 2000.

25. Годованець О. В. Облік та аналіз фінансового лізингу як форми інвестування: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08. 06. 04. — Тернопільська акад. народного господарства МОИ України. 2005.

26. Довгалоук Н. В. Ефективність використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Центрального Полісся : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Н. В. Довгалоук. – Житомир, 2010. – 20 с.

27. Зюкова М. М. Удосконалення обліку та аналізу основних засобів (на прикладі хлібопекарних підприємств Полтавської області): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08. 06. 04. — Харківський державний університет харчування та торгівлі МОМ України. — Харків, 2004.

28. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. – К.: Т-во „Знання” КОО, 2000. – 378 с.

29. Костюнік О. В., Маламуж А. А. Автоматизація основних засобів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. 2017. Вип. 26. Ч. 2. С. 128–130. 2,1

30. Костюнік О. В., Маламуж А. А. Автоматизація основних засобів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. 2017. Вип. 26. Ч. 2. С. 128–130. 2,3

31. Леонова Л. О. Бухгалтерський облік основних засобів та їх відтворення (на матеріалах вугільних шахт Донбасу): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08. 06. 04. — Харківський державний університет харчування та торгівлі МОН України. — Харків, 2004.

32. Максименко А.В. Проблемні питання обліку основних засобів [Електронний ресурс] // Фінаси, облік і аудит: Збірник наукових праць. – веб-сайт. URL: [www.nbu.gov.ua / portal / Soc_Gum / Foa / 2009_13 / index. html](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Foa/2009_13/index.html).

33. Максименко А.В. Проблемні питання обліку основних засобів [Електронний ресурс] // Фінаси, облік і аудит: Збірник наукових праць. веб-сайт. URL: [www.nbu.gov.ua / portal / Soc_Gum / Foa / 2009_13 / index. html](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Foa/2009_13/index.html).

34. Місюров А.В. Інформаційні системи і технології в обліку: Навчальний посібник. — Харків: ХНАГМ, 2007. — 80 с. 5

35. Офіційний веб-сайт ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.igrushka.org.ua/>

36. Павлюк І. Бухгалтерський облік переоцінки основних засобів / І. Павлюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 6. – С. 3-10.

37. Сопко В Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. — К.: Кнеу, 2000. — 260 с.

38. Сопко В. Інформаційні технології в організації облікового процесу // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — № 1. — С. 205–211. 6

39. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства.- Львів: ЛБІНБУ, 2000. – 485 с.

40. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2009. 187 с. 5,1

41. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2009. 187 с. 4,3

42. Цебень Р. Л. // Облікова політика основних засобів у контексті впровадження Податкового кодексу України – 2011. – № 6. – С. 3-10.
43. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік: Посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 672 с.
44. Чернелевский Л.М., Михайленко О.В. Економічний аналіз на підприємствах харчової промисловості: Навч. посібник. – К.: 2000– 179 с.
45. Чеснакова Л. С., Алексєєва А. В., Масалітіна В. В.. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. / Київський національний торговельно- економічний ун-т. - К. : КНТЕУ, 2009. - 397с.
46. Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. Учебник. – М.: Инфа. – 2002 – 333 с.